

Přítomnost

ROČNÍK XIV

V PRAZE 6. ŘÍJNA 1937

ČÍSLO 40

Kdo vyhraje ve Španělsku?

Občanská válka ve Španělsku začala 18. července 1936. Málokdo čekal, že se tak protáhne. Před Francovou druhou ofensivou na Madrid (prvou spustil na počátku povstání) obě válčící strany měly mezi sebou rozděleno skoro přesně na polovinu evropské území Španělska. Při tom na vládní části byl větší počet obyvatel, větší část přírodních bohatství a hlavní město jako středisko politického a hospodářského života státu. Franco v té době (prosinec 1936) byl pánem pouze průmyslové pánve kolem Riotinto západně Sevilly. Těžce průmyslový sever s bohatými ložisky kamenného uhlí a železné rudy byl pod vládní kontrolou.

Francovy tři velké ofensivy proti Madridu měly ráz politický: obsazením hlavního města chtěl dokumentovat převahu a vynutit si uznání jako válčící strany od neněmecké a neitalské Evropy. Nápoly proti Madridu selhaly, a proto po nešťastné italské operaci na Guadalajaru v březnu vojenské akce Francovy dostaly ráz hospodářský a drobně taktický.

Než Italové v lednu obsadili Malagu, valencijská vláda byla pánem skoro celého středomořského břehu (1300 km) a na severu atlantickém z 800 km pobřeží měla 350 km. Celkem měl tehdy Franco ze španělského pobřeží, měřícího zhruba 2400 km, jen 700 km.

Řekli jsme, že Franco se stal po nezdarech u Madridu vojensky skromnějším a že šel za drobnými hospodářskými cíli. Boje, které jsou v proudu už půl roku na baskicko-asturském území, představují bitvu o španělské železo, kterou vláda, jak je dnes zřejmé, prohrála. Franco od dubna do října získal celkem asi tři procenta španělského území. Na severu kolem Bilbao a Gijonu ještě 1 procento odolává, ale osud tohoto vojensky opuštěného vládního ostrova je zpečetěn. Obsazením severního vládního území získá Franco čtyři procenta území Španělska, ale při tom třetinu španělského nerostného bohatství a polovinu nerostného bohatství, které počátkem roku ještě kontrolovala valencijská vláda. Dnes už má Franco obsazeno skoro celé severní pobřeží. Od ledna získal 500 km španělských břehů (300 na severu a 200 na jihu u Malagy).

Za posledního půl roku války ztratila tedy valencijská vláda šest procent území a dvacet procent břehů, které ovládala. V dubnu většina španělského nerostného bohatství a průmyslu byla pod vládní kontrolou. Nepočítáme-li Maroko, měl Franco asi dvacetpět procent hodnoty španělských dolů a továren. Dnes po obsazení Bilbao a Santanderu získal dalších dvacet procent a okupací Asturie přibude k tomu ještě patnáct procent.

Mapa španělských dolů a továren prozrazuje, že vládní nerostné a průmyslové základny se prostírají podél jižní fronty. Boje u Pozoblanco (Francova ofensiva v dubnu od Cordoby na sever a vládní odvetná) a nyní u Panarroya a Granji představují zápas o nejbohatší oblast drahých nerostů. Franco chtěl se tehdy

zmocnit Almadenu, veliké pokladnice rtuťové a zbytku dolů olovených, stříbrných a kamenouhelných, které drží vláda. Zde by tedy stačilo Francovi, aby postoupil o 50 km k severu, a tato bohatá oblast je jeho. Od Cordoby na východ v poříčí Guadalquiviru u La Carolina a Linares je průmyslová oblast s olovenými a stříbrnými doly ve vzdálenosti 100 km od fronty. Třetí a poslední veliká průmyslová vládní oblast leží při středozezemním pobřeží mezi pověstnou Almerií a Cartagenou. Cartagena je vzdálena 230 km od fronty. Ve frontovém pytli u Teruelu, který Franco před čtvrt rokem rozšířil k západu, leží oblast železa a síry, kterou má nyní také celou pod mocí.

Dnes po stránce potenciální, počítáme-li Španělsko s Marokem, je poměr obou bojujících stran tento:

	Franco	Vláda
území	60%	40%
obyvatelstvo	55%	45%
strateg. suroviny a výroby	65%	35%

Franco má lepší správní a velitelský aparát, vláda zase oddanější a obětavější zástupy.

Zdálo by se, že za posledního půl roku, kdy měsíčně Franco dobýval 0.5% španělského území, také strategicky vytlačil z převahy vládní stranu právě v době, kdy se jí podařilo postavit vojska, která už zaslouží jména moderní armády.

V ý z n a m Š p a n ě l s k a .

Franco na severní straně sklízí, kde nesil. Bilbao, Santander a Riba de Sella dobyli mu Italové, podobně jako v lednu mu získali Malagu. Bez Italů a Němců občanská válka ve Španělsku byla by se s místa nepohnula. Po roce války byla by bývala vojska vládní nesporně v převaze, i kdyby nezasáhla po jejich boku pomoc v podobě mezinárodních brigád.

Úderné pěsti obou stran utvořili Italové s Rusy. Italům při tom sekundovali Němci a Rusům Francouzové. Osa Berlín—Řím, s Římem, který dělal berana, se ve Španělsku potrkala s osou Paříž—Moskva, kde zase Moskva byla v předvoji.

Franco v prvních měsících války mnoho dokázal proti vládním nespořádaným houfům svými dvěma divisemi Marokánců a cizinecké legie. Místo této nyní ochablé pěsti nastoupil koncem r. 1936 italský sbor, který stále je udržován v rozsahu čtyř pěších divisi a dvou jezdecko-mechanických brigád. Celkem to je kolem 50.000 mužů, které za posledních deset měsíců bylo třeba nejméně dalšími 50.000 muži doplnit. Válčení ve Španělsku stálo prozatím Italy více životů než válka v Habeši.

Italský sbor v březnu utrpěl značné ztráty nad Guadalajarou a jeho boje na severu, trvající půl roku, také mnoho si vyžádaly. Není divu, že anglický tisk podivné dobrodružství „pirátských ponorek“ spojoval s válečnou únavou, která pomalu doléhá na italský národ. Blokáda vládních břehů měla uspišit rozhodnutí ve prospěch Franca. Bylo to asi takové

řešení, vyvolané nouzí, jako Ludendorffova bezohledná ponorková válka v r. 1917.

Ale i na druhé straně se poměry mění. Rusko, které vzalo věc Valencie za svou, podobně jako Itálie věc Sevilly, najednou je připoutáno zájmem politickým i vojenským na opačném cípu Staré pevniny. Čína potřebuje ruských instruktorů, ruských letadel a granátů stejně naléhavě jako Španělsko. Ale čínská košile je bližší než španělský kabát.

Dnes se stává opět akutní otázka odvolání dobrovolníků ze Španělska a tím se vlastně uzavírá kruh událostí strategického významu pro tři středomořské mocnosti: Anglii, Francii a Itálii. Po válce světové, kdy z evropské vojenské šachovnice zmizely dvě největší armády, německá a ruská, Francie představovala se svou brannou mocí tvrdý čep evropské politiky. Francouzské panství je rozloženo na obou březích západní části Středozemního moře. Francouzské kolonie v Africe tvoří pěkný souvislý celek. Aby mateřská země s těmito severoafrickými koloniemi představovala neochvějnou jednotu strategickou o sto milionech obyvatel s přebytkem potravin a všech strategických surovin vyjma nafty, bylo třeba zajistit bezpečné spojení Francie se severní Afrikou. Tyto francouzské snahy o první velmoc evropskou vzbuzovaly kdysi podezření Anglie, která spojení Francie se severní Afrikou po souši hleděla přerušit Španělskem diktátora Primo de Rivery a spojením Středozemním mořem Itálií diktátora Mussoliniho. Obě diktatury, španělská i italská, byly orientovány proti Francii a obě měly sympatie Anglie. V Anglii tehdy nechyběli zlomyslní duchové, kteří ukazovali na veliké nebezpečí, které hrozí Anglii od mohutného francouzského letectva.

Když r. 1930 se Primo de Rivera poděkoval a Španělsko dostalo levicovou vládu, znamenalo to politický zisk Francie, kde se tehdy na příklad mnoho psalo o tunelu pod Gibraltarem a o vybudování velikého průplavu od Bordeaux tokem Garonny a Canalem di Midi z Atlantiku do Středomoří. Vypočítávalo se, že se tím zkrátí cesta z Havru do Tunisu o tolik a tolik tisíc kilometrů. Tento průplav mohl mít však veliký význam strategický. Francouzské loďstvo atlantické se středomořským by bylo tvořilo operační jednotu, neodkázanou na milost a nemilost anglických baterií na Gibraltarské skále. Francie se tehdy, jak Rusové říkají, nevešla do vlastní kůže. V r. 1932 republikánská vláda španělská sjednala s Francií přátelskou smlouvu, která Francii zajišťovala bezpečný týl a také spojení s Afrikou. Francie u Gibraltaru — to bylo pro Anglii horší, než Itálie v Ceutě. V té době se sešla po prvé odzbrojovací konference, na které se Italové, jako spojenci Anglie, postavili pevně za německé požadavky dozbrojení. Tehdy to byla Anglie, která s Německem sjednala samostatně dohodu o námořním zbrojení. Německo dostalo právo postavit si loďstvo tak silné, jako bylo loďstvo francouzské na březích Atlantiku. Francie viděla proti sobě frontu německo-italskou a za tou v druhém sledu podezřívavou Anglii. Na to odpovídá Francie římským paktem z ledna 1935, který zajišťuje Itálii záda proti Anglii a který Francii měl uvolnit vojska na jižní alpské hranici, kdyby Němci opakovali vpád z r. 1914.

Itálie, chráněná Francií, dala se pak do habešského dobrodružství, které skoncovala rychleji, než se čekalo. Anglie už byla na cestě k dohodě s Itálií o habešské zisky. Zatím však francouzské volby ochromily

aktivitu Francie v zahraniční politice. Nové volby Španělsko obrátily také povážlivě doleva. Itálie, opuštěná Francií, hledá dohodu s Německem a rozhoduje se podporou španělského povstání znesnadnit na Pyrenejském poloostrově postavení osy Londýn—Paříž.

Londýn je nesporně proti tomu, aby Španělsko se stalo politickým prodloužením Francie do severní Afriky, ale stejně je proti tomu, aby Španělsko se stalo spojencem Itálie, která vypověděla Anglii poslušnost. Zvítězí-li Franco, může se Španělsko stát italskou kolonií, bude-li mít na to Itálie dost hospodářské síly. Zvítězí-li vláda ve Valencii, bude Španělsko francouzské a ke všemu ještě v určitém smyslu také opěrným bodem sovětského Ruska. Ani takového Španělska Anglie nepotřebuje. Má-li volit mezi dvěma zly, tedy Ital je jí ve Španělsku milejší než Francouz a Rus. Ital, dnes už dvouletou válkou dost unavený, hospodářsky slabý, bude snad musit nakonec ustoupit. Franco bude potřebovat peníze, které mu Itálie nemůže dát. Mohl by je dostat jen od Francie nebo Anglie. Dnešní Francie mu je nedá, poněvadž je protifašistická. Zbude tedy jen Anglie a od té je dostane, až se rozejde s Itálií.

Hra je dobře režirována. Itálie s Německem vypudí Francii a Rusko ze Španělska. Itálie se při tom opotřebuje (nebylo by proto pro Anglii nijak vítáno, kdyby Franco rychle zvítězil) a společně s Francem stane se povolnější vůči Anglii. Kruh bude uzavřen tím, že Španělsko nebude ani pod vlivem francouzským, ani pod vlivem italským, nýbrž pod vlivem anglickým, jak před rokem 1930.

Další vyhlídky.

V blízké budoucnosti se může stát, že nakonec obě bojující strany propustí své „dobrovolníky“, že od Franca odejde expediční sbor italský a od vládních mezinárodní formace, že obě strany nedostanou příště od svých přátel ani letadla ani zbraně a střelivo. Pro obě strany to nebude prohra. Dojde jen k obnově vztahu sil za jiných počtů. Jestliže dnes si mohl takový Franco dovolit ofensivu proti Santanderu s 80 tisíci muži, zatím co na ostatních frontách byl v obraně a celkem neustupoval, tedy příště bude moci vytvořit místo pěti pěstitku 20.000 mužů se slabší kanonádou. Konec toho bude, že obě strany zůstanou třet nadlouho v zákopech, které dnes mají obsazeny. Vládní vojska budou snad četnější než Francova, ale za to politicky tu bude soudržnost špatnější. To, že vládní zahájili nyní ofensivu na katalánské frontě, má také svůj význam politický. Katalánští anarchisté totiž nikdy nevynikali za této války nějakou bojovností vůči francovcům. Katalánská fronta byla velmi příjemná pro oba soupeře. Neplechu tam na Francově straně dělali Marokánci a na vládní mezinárodní jednotky. Marokánci a internacionalisté neznali žertů. Dokud však stála proti francovské milici milice katalánských anarchistů, moc málo se střídalo a bombardovalo. V poslední době dokonce se objevily pověsti, že Franco s Katalánci tajně vyjednává. Také není samo sebou, že Franco stále odkládá zřízení španělské veliké fašistické rady. Nechce si patrně na sebe poštvat ve vládním táboře a konečně na vlastním území ony vrstvy, kterým zapáchá fašismus stejně jako komunismus. Z vládního tábora také pozorujeme určité tendence rekonstrukce do prava směrem k Anglii.

Franco politicky neposlouchá slepě Itálii, jako Valencie bezvýhradně se nepodrobují Moskvě. Nebude-li mít ani ta ani ona strana čím strážet a poroste-li v obou táborech touha po míru, pak může dojít k dohodě o rozdělení Španělska nebo o vytvoření společné vlády.

Je ovšem ještě druhá možnost. Mussolini nepovolí a pošle do Španělska další expediční sbor o čtyřech divizích. Zvětší italskou armádu ve Španělsku z 50 na 100.000 mužů. Odpovědí na to bude otevření francouzské hranice a vyslání pomoci valencijské vládě, jak se strany Francie tak Anglie, která, ať se děje co děje, nesmí vyjít ze Španělska poražena. Je možné, že Anglie si v tom případě vynutí také obrát Portugalska. Itálie musí totiž na konec přijít k závěru, že proti vůli Anglie se nic nemůže na Středozemním moři přestavovat a hlavně ne kolem Gibraltarské skály.

Bude-li valencijská vláda podporována Francií a Anglií, nebude pro ni nic znamenat, že prozatím ztratila většinu španělských nerostů a továren. Dojde k souboji, v němž Španělé na vládní straně budou zásobováni hojněji a lepším materiálem než Španělé na straně Francově.

Anglie však potřebuje svůj materiál jinde. Na Dálném východě, kde se jí vzepřelo Japonsko, podobně jako Itálie na Středomoří, Rusko usnadňuje Anglii její politický manévř. Anglie nikdy neplatila, co platit nechtěla. Ustoupí-li Italové ve Španělsku, mohou na tom něco vydělat, třeba v podobě uznání italského císařství. Neustoupí-li, může se octnout ve hře více, než se na prvý pohled zdá.

Do počtu jsme zde nevzali prozatím důležitého činitele, kterým je Německo. Návštěva Mussoliniho ve Třetí říši nebyla určena pro veřejnost evropskou, nýbrž pro italské domácí zpytavé oči, které poslední dobou sledují svého vůdce v jeho boji proti Anglii se stále větší úzkostí. Mussolini svému lidu ukázal, že není sám. Kolik za své skvělé uvítání musil v Německu zaplatit politicky, to vědí jen zdi Hitlerova sídla.

Také v Německu se změnil v poslední době trochu vítr v hlavním štábu. Výborného odborníka v čele německého hlavního štábu tyto dny vystřídal mladý generál, jehož kariéra je vysoce politická: nejhltěrovštější voják Třetí říše. Generál Beck odešel a jeho místo obsadil generál Reichenau, který má absolutní důvěru Hitlerovu a který se nedávno vrátil z delší studijní cesty v Japonsku a Mandžusku. Reichenau byl náčelníkem štábu u maršála Blomberga, dnešního německého ministra války, když generál Blomberg byl před osmi lety velitelem sboru v Královci. V lednu 1933 podplukovník Reichenau vrátil se se svým šéfem generálem Blombergem do ministerstva, kterého prý získal pro Hitlera. V r. 1935 Reichenau jako brigádní generál stal se velitelem VII. sboru. V létě 1936 jako divisní generál odejel na Dálný východ. Tento odchod byl spojován s rozpory mezi Reichenauem a vrchním velitelem pozemní armády armádním generálem Fritschem. Povolání Reichenaua v čelo německého hlavního štábu znamenalo by oslabení generála Fritsche a v německém generálním štábu posílení směru protiruského. Brzda, kterou německý hlavní štáb časem představoval některým plánům dnešního kancléře, ztratila tyto dny poněkud na síle.

Pro nás válka ve Španělsku má podstatnou důležitost. Zaměstnává čtyři velmoci, které hrají v naší politice hlavní úlohy: Francii, Anglii, Německo a Itálii.

V samé střední Evropě touto hrou je Itálie velmi oslabována a získává tu politicky Německo. Ať už to vezmeme s té či oné strany, slabá Itálie znamená vždy oslabení Československa a převahu německého vlivu v Podunají.

Stanislav Yester.

poznámky

Dr. Kalfus odešel a přišel

Přijetí, kterého se dostalo dru Kalfusovi při jeho návratu na křeslo ministra financí, je skoro triumfální. Všichni se shodujeme na konec v tom, že je to řešení nejlepší jak po stránce odborné, tak také po stránce politické. Tato shoda je tak nápadná, že se musíme vlastně tázat, proč tedy byl donucen dr. Kalfus k demisi a proč potom byla tak dlouhá nejistota, jak bude nakonec toto ministerské křeslo obsazeno. Vláda, přijímající omezené výdaje, jak je navrhlo ministerstvo financí již dříve a které potom redukovala ještě dále úsporná komise tak, že zbývá nekryta asi jedna miliarda Kč, schválila vlastně dosavadní politiku ministra Kalfuse, i tu, která v létě vedla k demisi. Jeho jmenování bylo jen přirozeným důsledkem tohoto stavu věcí. Tím spíše, že vláda přijala i zásadu nutnosti řádné úhrady schodku, třeba že podrobnosti úhradového plánu nejsou pořád ještě definitivně vypracovány. Věří se však, že vláda věrna slibu ministerského předsedy nezatíží hospodářství tak, aby to mělo za následek opětné smršňování rozsahu hospodářského života, tedy menší konsum, menší investice a menší výrobu. Na druhé straně v ohlášeném zřízení umořovací pokladny se vidí porozumění pro nutnost zajistit kapitálový trh pro budoucnost před otřesy zevnitř i zvenčí.

Zevnitř tím, že by se ohrozila úroková a umořovací služba státního dluhu, tak jako se stalo v krizi zastavením úmoru státních půjček. Majitel státního papíru musí být jist, že dostane své peníze zpět včas a v úměrné hodnotě, kterou do nich investoval. To je předpoklad dalších úvěrů. Umořovací pokladna však zajistí státní dluh i proti útokům z vnějška, třeba na př. proti snaze prolomit nynější úrokový standard snížením kursů státních půjček. Přímou to nebude sice jejím úkolem, ale nepřímo bude k tomu pomáhati součinností s Reeskontním ústavem, protože sjednává psychologické, ale i materiální předpoklady pro stálý kurs státních půjček. Bylo-li provázeno jmenování dra Kalfuse ohlášením plánu umořovací pokladny, znamená to demonstraci pozitivního poměru finanční správy ke snahám udržet kapitálový trh plynulý všemi prostředky, které jsou v naší moci a které odpovídají zásadám řádného hospodaření.

Mohli bychom tedy býti spokojeni. Ale nechceme se oddávat předčasnému optimismu, protože víme, co všechno bylo od Kalfusovy demise do jeho nového jmenování. Ne že by bylo v této chvíli vhodné vyvolávat rekriminace, nýbrž proto, že jsme si vědomí, že Kalfusovo jmenování znamená vítězství směru, který leckomu nebyl vhod. Směru, který by byl zvitězsil s každým skutečným odborníkem, jejichž počet se nakonec scvrkl na jednotlivá známá již jména. Všichni by byli nakonec asi dělali totéž, a také ke všem byl by asi nakonec poměr ostatních členů vlády stejný. Všichni by potřebovali dobré nervy a velkou dávku nejen umění přesvědčovat, nýbrž i politického taktu, aby dovedli své pravdě získat souhlasu ostatních ministrů. Dr. Kalfus dobrými nervy vyniká. Jeho klid je přísloušný. Ale víme, že bude svých dobrých vlastností potřebovat snad ještě více, než kdykoli dříve, protože nejsme si jisti u všech upřímností přijetí, jehož se mu dostalo. Ještě méně než kdy jindy se bude moci ministr financí opřít v kabinetní radě o jinou autoritu než o autoritu pravdy, bude-li, jak můžeme podle dosavadních zkušeností právem souditi, jí sloužiti. Bude tím sloužiti i státu. Na tomto místě je to služba těžká. Ale je nutno v ní vytrvat až do konce.

Vybrané kapitoly ze státních účtů za rok 1936

U m ě n í.

Proti miliardovým částkám hemží se v odstavci věnovanému umění jen skromné tisícovky. Písemnictví si vyžádalo nepatrného nákladu 550.000 Kč. Hudba potřebovala celkem 5.566.000 Kč.

Divadla obdržela skoro 15 miliónů, o 2,134.000 Kč více, než bylo v rozpočtu. Jde o úhradu schodku v hospodárství divadel v celé republice, jejichž finanční stav byl trvale nepříznivý.

Výtvarnictví obdrželo 2,147.000 Kč na výdaje osobní, ušetřilo se proti rozpočtu asi 200.000 Kč, a 1,909.000 Kč na výdaje věcné, i zde se ušetřilo více než půl milionu Kč. Tuto úsporu vysvětluje poznámka tím, že přípravné práce pro účast na pařížské výstavě nepokročily tak daleko, aby se bylo mohlo použít povolených peněz. Dnes víme, že jsme v Paříži nedopadli nejlépe. Peníze povoleny byly, tak tato obvyklá výmluva odpadá.

Ochrana památek, archivnictví, vědy historické a musejnictví obdržely dohromady pouze 4,430.000 Kč, což je částka velmi skromná. Sem patří i ochrana památek přírodních, takže na musejnictví a ochranu uměleckých památek připadá částka ještě nižší.

Umění se reprezentuje národ, proto stavím umění na první místo i s jeho strašně málo reprezentujícími číslicemi. V účtech je ovšem až poslední, spotřebovalo nejméně ze všech.

Zákonodárné sbory.

Celkový náklad na zákonodárné sbory činil 35,500.000 Kč, o půl milionu méně, než bylo v rozpočtu. Vzhledem k celkové sumě rozpočtu si nemůžeme stěžovat na drahotu demokratického režimu. Jak monarchie, tak diktatury stojí podstatně více.

Ministerstvo zahraničí.

Občas se poukazuje na velika vydání tohoto úřadu. Nelze tvrdit, že státní zahraniční služba by byla laciná, ale u nás je levnější, než kdekoli jinde.

Ústřední správa si vyžádala nákladu 21,838.000 Kč. Vyslaneectví potřebovala 33,000.000 Kč. Konsuláty potřebovaly 33,000.000 Kč. Služba zpravodajská a propagační stála značnou částku, skoro 27 miliónů Kč. Proti nákladům sousedů je to ovšem málo. Vysoký náklad si vyžádala slovenská knihovna 433.000 Kč, a ruský zahraniční historický archiv 490.000 Kč, dohromady skoro 1 milion Kč. Je to proti dotacím archivů a knihoven, které jsou v rozpočtu ministerstva školství, mnoho. Slovenská knihovna by se přece mohla sloučit s Národní knihovnou a archiv rovněž s některým ze stávajících archivů. Zde je snad místo k úspoře.

Tisk.

Státní tiskárny ve správě předsednictva ministerské rady vykazují zisk 720.000 Kč. Vydělala státní tiskárna v Praze 394.000 Kč, v Žatci 7.000 Kč, v Bratislavě 106.000 Kč, v Užhorodě 98.000 Kč, prodělala jediné tiskárna v Košicích 376 tisíc Kč. Proti rozpočtu vydělaly tiskárny o 223.000 Kč méně.

Státní tiskárna ministerstva národní obrany vyazuje provozní zisk 295.000 Kč.

Úřední noviny v Praze vykazují ztrátu 59.000 Kč, v Bratislavě zisk 511.000 Kč. Předplatné vynáší v Praze 972.000 Kč, v Bratislavě 113.000 Kč, inseráty v Praze 3,904.000 Kč, v Bratislavě 1,060.000 Kč.

Československá tisková kancelář končí své hospodárství schodkem 1,400.000 Kč, proti rozpočtu o 831.000 Kč vyšším.

Národní obrana.

Vydání rozpočtová činila 1,284 miliónů Kč, mimo rozpočet 798 miliónů Kč, výdaje podle zákona č. 127/1934, fond pro věcné potřeby, 1,148 miliónů Kč, celkem vydání tři miliardy dvě stě třicet miliónů Kč.

Rozbor vydání pro národní obranu není z pochopitelných důvodů možný, ale přesvědčil jsem se, že se hospodaří tak úzkostlivě, že by z rozboru těchto vydání přes jejich tíži byla radost.

Círky

stály stát 93 miliony Kč, z toho římskokatolická 62½ miliónů Kč, řeckokatolická 8¼ miliónů Kč, evangelická 12¼ miliónů Kč, řeckovýchodní 1½ miliónů Kč, židovská 1½ miliónů Kč, československá 2 miliony Kč, starokatolická 160 tisíc Kč, Jednota bratrská 36.000 Kč.

Ministerstvo zemědělství

vydalo na přímou péči o zemědělce 55 miliónů Kč, z toho na zemědělské školství 17 miliónů Kč, na odbornou organizaci 21½ miliónů Kč. Vodní hospodárství a kulturní technika si vyžádaly skoro 58 miliónů Kč. Na zvelebení zemědělské výroby se vydalo přes 47 miliónů Kč. Lesní policie a politika stály 6½ miliónů Kč.

Civilní letectví

stálo z rozpočtu ministerstva veřejných prací 66 miliónů Kč. Z půjčky práce mimo rozpočet obdrželo ministerstvo na letectví 26½ miliónů Kč a v pasivěch koncem roku je výpůjčka na Ruzyni skoro 6 miliónů Kč, takže v roce 1936 bylo na civilní letectví vydáno celkem 98½ miliónů Kč.

Silnice a mosty

potřebovaly z rozpočtu ministerstva veřejných prací 99 miliónů Kč. Mimo rozpočet, z půjčky práce, obdrželo ministerstvo na silnice a mosty 37½ miliónů Kč, celkem se vydalo 136½ miliónů Kč.

Státní silniční fond končí své hospodárství ryzím pasivem 1,389 miliónů Kč. V roce 1936 měl fond běžné příjmy 288 miliónů Kč, výdaje 236 miliónů Kč. Běže-li se v úvahu celá doba hospodaření fondu, pak vstupuje fond do roku 1937 s volným přebytkem ve výši skoro 51 miliónů Kč. Fond hospodaří dobře, plní svůj úkol znamenitě a rozsah upravených silnic v republice se každým rokem zvětšuje. Daň z motorových vozidel vynesla 72 miliónů Kč.

Sociální péče

si vyžádala nákladu přes 1½ miliardy Kč, asi 1,622 miliónů Kč. Péče o nezaměstnané stála celkem 784 miliony Kč, poněvadž k rozpočtu a jeho překročení se musí ještě připočísti částka 650 miliónů, vykázaná ve skupině III. státních účtů, jako mimořádné přechodné opatření.

Připočteme-li k státním výdajům na sociální péči ještě výdaje zemí, okresů a obcí, dále sociální péči státních podniků (pošty, drah, tabákové režie atd.), dále soukromou a fondovou, pak přijdeme k výsledkům, které na jedné straně svědčí o vysokém sociálním uvědomění, na druhé straně nutí k revisi sociální péče, poněvadž vydání na ni přesáhla v roce 1936 částku dvou miliard Kč. Musíme uvážit, že rok 1936 byl již rokem konjunkturním, že hospodárská krize byla na ústupu. Byl bych nerad, kdyby mi bylo špatně rozuměno, nemá to být připomínka s hrotem proti sociální péči, nýbrž výzva k přemýšlení, není-li nynější systém vadný. Částka dvou miliard Kč je tak ohromná, že se s ní dá ledacos podniknout, co by snad mělo větší význam a pomohlo více, než dnešní podpory, které pro jednotlivce neznamenají mnoho, ale celek zatěžují přes normální únosnost. Slovo zde mají odborníci v sociální péči.

Pense

byly vypláceny částkou 930 miliónů Kč z rozpočtu, a asi 1,170 miliónů Kč dělají pense vyplácené státními podniky, pošty 207 miliónů Kč, dráhy 808 miliónů Kč, tabáková režie 105 miliónů Kč atd., takže celkem bylo vyplaceno státem a jeho podniky na pensích kolem dvou miliard Kč.

Účast státního kapitálu.

Stát měl v roce 1936 v akciových a jiných společnostech a společenstvech investováno asi 750 miliónů Kč, které vynesly přes 18 miliónů Kč, to jest 2,4%. Největší podíl na tomto zisku má Národní banka čs., kde činí kapitálová účast státu 135 miliónů Kč a výnos 7,3 miliónů Kč, to je 5,5%, a Zbrojovka v Brně, kde má stát za 54 miliónů Kč akcií, které vynesly 4,9 miliónů Kč, to je přes 9%.

Státní podniky.

Základní aktiva všech státních podniků jsou v účtech uvedena částkou 25,2 miliard Kč, a ryzí jmění podniků 21,6 miliard Kč. Zisk podniků činil 897 miliónů Kč, je o 208 miliónů Kč vyšší, než v roce 1935, a odpovídá 3,6% výnosu ze základních aktiv. Rozpočet počítal se ziskem 743 miliónů Kč, takže zisk je 154 miliony Kč nad rozpočet.

Státní podniky investovaly v roce 1936 jednu miliardu.

Státní záruky

činily ke konci roku 1936 značnou částku 12,2 miliard Kč. Nás zajímá, kolik a za koho stát z titulu záruk platil.

Vyplatil celkem 277 miliónů Kč a sice:

za drobné zemědělce, živelní škody	5,100.000 Kč,
za Pražské vzorkové veletrhy	3,410.000 Kč,
za Rolnické vzájemné pokladnice	1,063.000 Kč,
za pojišťovnu Phoenix	64.000 Kč,
za chmelářský syndikát v Žatci	25,070.933 Kč,

za Ústřední bratrskou pokladnu	60,221.382 Kč,
za Československou obilní spol. za 1934/35	37,520.532 Kč,
1935/36	125,100.596 Kč,
a již za 1936/37	77,668.599 Kč,
za různé stavebníky z titulu stavebního ruchu	19,590.328 Kč,

ale vedle toho zaplatilo ministerstvo sociální péče z titulu realisace vlastních záruk přes 200 milionů Kč.

Státní majetek.

Můžeme směle odhadovat státní majetek movitý i nemovitý na nějakých 75 miliard Kč.

Mnohý občan si asi řekne, tak proč tolik nářku nad těmi dluhy, když proti nim má stát také jmění, které dluhy značně převyšuje. Jsme přece aktivní, a to je hlavní.

Tak jednoduché to není. Předně víme přesně, kolik máme dluhů, ale státní majetek jen odhadujeme. Těch 75 miliard Kč je přibližný odhad. Dluhy musí stát platit, ale svůj majetek nemůže prodat, poněvadž by v tuzemsku nenašel kupce. A prodávat do ciziny je konec samostatnosti, o tom nemůže být nejmenších pochyb.

Odhad státního majetku znamená, že občané vidí, kam se peníze, které stát vydával, poděly. Při částce 75 miliard Kč nemůže nikdo říci, že se za těch osmnáct let republiky hospodařilo špatně. Mnoho nemovitostí zbylo z rakouských dob, ale stát převzal také staré dluhy, dokonce válečné půjčky.

Jistě se leccos dalo udělat lépe, ale kdo mohl správně tušit a odhadnout vývoj dalších událostí? Ti, kdo podávali návrhy, o kterých dnes víme, že byly dobré, a které uskutečněny nebyly, si musí říci, že by asi ve všem nebyli měli pravdu, a tak by se nebylo udělalo leccos dobrého, co nebylo v jejich programu. Výsledek by se nebyl změnil, někde by bylo přibýlo, jinde ubylo.

Předložené účty ukazují, jak naše republika vyrostla od roku 1918. Stal se z ní významný hospodářský činitel Evropy, a její význam v mezinárodním světě roste. *B. Palkovský.*

Nezaměstnanost poddajná i houževnatá

Statistika nezaměstnanosti za září může být chloubou našeho státu. Bez různých kouzel statistiky, jež uměle zmenšují skutečný stav nezaměstnanosti (Arbeitsdienst), dokázalo naše hospodářství znamenitou schopnost rozvoje. Pomáhali jsme mu záměrně, ale prostředky, které není třeba tajit před světem. Jak poklesla nezaměstnanost u nás, ukáže nejlépe srovnání nejvyšších a nejnižších výkazů od r. 1933, kdy jsme dosáhli smutného rekordu.

Vlastní obrat k lepšímu přinesl u nás až rok 1935. Proti nejhorsímu roku 1933 nastal letos pokles dokonce o tři čtvrtiny nezaměstnaných. Zhruba tudíž asi půl milionu lidí našlo opět v našem hospodářství živobytí. Také demokracie by se tedy mohla pochlubit úspěchy.

Příznivý vývoj tento je však kalen pomyšlením, že nezaměstnanost zůstává stále na povážlivé výši. V září jich zůstalo ještě čtvrt milionu, kteří už mají sotva naději na umístění. Sotva lze se totiž nadít, že se světová konjunktura ještě bude stupňovat tak, aby umožnila našemu hospodářství pojmouti zbytek nezaměstnaných. Jsme asi u vrcholu, nebo ne daleko od něho. Jsou pochybnosti, je-li naše statistika nezaměstnanosti přesná. Vložili jsme tu kdysi, že nebude daleko pravdy. Ale i kdybychom předpokládali, že skutečný stav nezaměstnanosti je jen 100.000 osob, je to tvrdý oríšek. Nesmíme totiž zapomenouti, že to je číslce nejpriznivější, dosažená jen v jediném měsíci, a že v ostatních měsících bude silně přibývat těch, kdo se mohli těšit jen část roku z výdělku. Počítejme průměry, znásobme si je aspoň třemi (rodinní příslušníci!) a uvidíme, jakým sociálním mrakem je stále ještě u nás nezaměstnanost. Ani sezonní povaha některých oborů nás nesmí ukloubat, neboť statistiky nemocenského pojištění ukazují příliš zřetelně, že se zkrátila silně proti dřívějšímu pracovnímu sezona a také průměrný výdělek je stále ještě daleko za průměry let před krizí.

Bude třeba prozkoumat velmi pečlivě rozložení naší nezaměstnanosti, vyhlídky jednotlivých oborů, stáří nezaměstnaných, stupeň jejich výcviku, možnost přeškolení, závislost na pracovním důchodu a ostatních pramenech obživy, abychom mohli se pustit do tohoto úkolu. Částečný pohled na povahu naší nezaměstnanosti dává statistika prostředkování práce, trhu práce a nezaměstnanosti podle tříd povolání. Poslední je

z července. Koncem července bylo 248.127 neumístěných uchazečů o práci. Za celý měsíc se jich přihlásilo 425.661, umístěno bylo jich 151.751, přihlášené bylo 175.865 míst. Z 27 tříd jsme vybrali 10, v nichž byla nejvyšší nezaměstnanost:

	neumístěných uchazečů koncem července	umístěných uchazečů v %	přihlášených uchazečů za července
nádeníci	56.487	42.9	115.375
textil	29.947	19.4	40.948
stavebnictví	20.005	43.2	42.040
různá výroba	19.775	23.0	30.301
zpracování kovů	13.139	18.9	19.723
obchodní zřízení	13.073	10.9	16.894
konfekce a ozdobnictví	12.869	15.2	18.031
domácí služebnictvo	11.813	22.2	18.070
průmysl dřevařský a a řezbářství	10.604	19.3	16.022
zemědělství a lesnictví	10.118	58.6	30.847

Nápadný je velký počet nádeníků, tedy nekvalifikovaných dělníků. Je to čtvrtina všech nezaměstnaných koncem července. Mezi nimi je asi nejvíce lidí z venkova, pro něž je mzda doplnkem nepostačujícího výnosu z drobného zemědělství.

Procento umístěných uchazečů je důkazem, jak houževnatost nezaměstnanosti je rozdílná. Snáze najde místo nádeník a zemědělský nebo lesní dělník — snáze je arci také ztráca, hůře shání výdělek dělník z konfekce nebo obchodní zřízenec. Nejhorší je poměr umístěných uchazečů v grafických odborech (7.7%), ve sklárství (9.1%), u svobodných povolání (10.3%), u obchodních zřízenců (10.9%), v čalounictví (11.1%). V takových oborech bude třeba především se pokusit o převedení nezaměstnaných do nových oborů. To jen pro příklad. Jak už řečeno, bude třeba dříve zevrubného šetření. *ld.*

Výkyvy franku

Francouzští kapitalisté nemilují politiku Lidové fronty a není divu. Čtyřicetihodinový pracovní týden, zvýšení mezd, stávky, větší sociální povinnosti a podle toho větší daně — to všechno stojí peníze. Je proto docela přirozené, snažili se kapitalé uniknout těmto požadavkům. Možnosti úniku jsou ve Francii větší, než v jiných zemích, které zavedly kontrolu devis, protože Francie konservativně lpí na volném trhu zlata a peněz. V několika dnech změnil svůj domov miliardy zlata a bankovek, takže vláda musela již dvakrát přizpůsobit hodnotu franku zahraničnímu kursu, který poklesl. Při tom je zlaté krytí ještě stále vyšší, než 50% nominálního oběhu peněz, a skutečně krytí je podstatně větší. Velká část francouzských bankovek — oběh obnášel v polovici září 88.840 milionů franků a zásoby zlata 55.805 milionů — je ukryta a nehrozí nebezpečí, že se všechny tyto bankovky náhle vynoří. Dal by se tedy frank hájit pomocí tohoto zlata. Ale to by si vyžádalo velkých obnosů a vláda by přesto neměla jistotu, že útoky přestanou. Taková obrana franku by neodstraňovala příčiny a byla by pouhým technickým opatřením. Srazil by se horečka a nemoc by nebyla vyléčena.

Především se naskytá otázka, proč francouzský kapitál nedůvěruje francouzskému hospodářství a jak hospodářství může zabránit škodám. Rozhodně se nesmíme domnívat, že útek kapitálu, který vždy zahajuje bursovni pokles franku, vyplývá jedině z citového odporu. Kapitál stojí sice proti Lidové frontě, ale neobětuje tomu sta milionů. Výkyvy franku a zlata musí dávat určité bezprostřední výhody a situace musí být aspoň taková, aby objektivně opravňovala znehodnocení, které kapitál vymáhá vědomými útoky. Kapitál není ani sovětofilský, ve Francii ještě méně než v jiných zemích, ale přece obchoduje se sověty, a pan Henry Deterding kupoval i ruský petrolej, když řídil propagandu proti „kradené naftě“ — jen když byla dostatečně laciná.

Poincarého frank klesl 28. září 1936, když se Blum pokusil zvýšit cenovou hladinu. Zvýšení cen však znamená pokles hodnoty zlata, protože za totéž množství zlata se nakoupí méně zboží. Vyplácelo se tedy zlato vyvážet a hledat pro ně pole činnosti v zemích se stabilní cenovou hladinou. Politický odpor byl posílen důvody reálnějšími. Útek zlata vyvolal zas zpětně strach ze znehodnocení, který měl za následek odliv velkého množství franků a vykonával tlak na kurs. Snížení produkce v důsledku 40hodinového pracovního týdne způsobilo pokles nabídky na trhu zboží, takže proti sníženému množství zboží stálo poměrně větší množství zlata a peněz.

Je frank opravdu tak ohrožen, že jeho kurs je neudržitelný? Uvážíme-li, jak vysoký je stav zlatých zásob francouzské ban-

ky, dá se to sotva vážně tvrdit. Francouzská banka je kdykoli s to skoupit potulná množství franků a dokonce by při takovém manévru dnes hodně vydělala. Je nemyslitelné, že by se mohlo nabízet tolik miliard franků, aby nevystačily zásoby zlata. Zabránily by tomu přirozená potřeba oběhu a ukryté bankovky, které jsou odhadnuty na 30—50 miliard. Utrpělo by však francouzské hospodářství. Uschováním bankovek, nakoupených za zlato, dostavilo by se omezení úvěru, ceny klesly a stoupla by hodnota zlata. Zvýšila by se také nezaměstnanost a finanční situace státu by byla opět horší. To je okolnost, která značně přispěla k první devalvaci z r. 1936. Bylo by třeba nového znehodnocení, aby se zvýšila nominální hodnota zlata a znovu by bylo třeba tvořit rezervy pro další vyrovnávací fond. Ale tím by zase stouply ceny a stará hra by začala znovu. Bylo tedy nesprávné, když guvernér Francouzské banky 10. července prohlásil, že stabilisace je nejlepší prostředek, aby ceny stouply, doufaje, že stabilisace ukončí krizi. Nemohl zabránit poslední devalvaci a nemohl zabránit také novému porušení rovnováhy.

Co má Francie dělat? Nejspolehlivější prostředek byl by návrat k starému receptu volného běhu hospodářství, zlatých zásob a měny — kdyby to bylo provedeno v mezinárodním měřítku. To se však očekávat nedá. Každá změna hodnoty zlata v kterémkoli koutě světa mění investiční možnosti a tím také rovnováhu. Nefungovala dostatečně ani spolupráce mezi Londýnem, New Yorkem a Paříží, prohlášená při poslední devalvaci. Guvernér Labeyrie, který odstoupil při poslední devalvaci, byl stoupencem devisové kontroly. Oživení zahraničního obchodu mělo pomoci uhradit náklady reformního programu a devisová kontrola měla dát technickou možnost pro kontrolu výkyvů franku. Při odchodu dostalo se guvernérovi potvrzení, že chtěl jít správnou cestou, a nebylo to vysloveno pouze z francouzské zdvořilosti. Jeho radou se však neřídili. Pravděpodobně proto, že spoléhali na anglickou a americkou pomoc a báli se nevyhod, s kterými je kontrola spojená. Nyní zbývá jen volba mezi dvěma chybami. Jako příklad můžeme uvést odhodnocení dolaru z r. 1934, které bylo provedeno tak důkladně, že ceny zboží byly příliš nízké. Hodnota zlata byla nad normálem, což mělo za následek obrovský příliv kapitálu, který vyvolal inflační tendence nejen v Americe, ale také v jiných zemích, zejména ve Francii. Proti tomu pomáhá jen kontrola. Je to politická otázka, zdali k ní dojde. Ale nový pokles franku posílil tyto tendence. I kdyby nastaly politické změny, musela by Francie počítat s vyloučením hospodářskými, nepolitickými skutečnostmi, na které se v diskusi o politickém poklesu franku příliš zapomnělo.

Na konec přichází v úvalu uplatnění anglického způsobu, který neurčil libře žádnou novou zlatou hodnotu a ponechal jí na vůli, aby sama opatrně hledala novou hodnotu. Zasáhl jen pomocí vyrovnávacího fondu, aby zabránil větším výkyvům. Ale k tomu nejsou poměry ve Francii politicky dost ustálené. Francie musí počítat s hospodářskými a politickými skutečnostmi a mimo to se střídavými panickými náladami. V. Necker

Padesátiletý Ossietzky

Laureát Nobelovy ceny Ossietzky, jehož jméno se ozývá tak často, žije nyní v berlínském sanatoriu daleko od svých přátel a je pečlivě hlídán hitlerovskými strážci. Když byl Hindenburg po druhé zvolen říšským prezidentem, prokázal Ossietzky neřešitelný rozpor této volby, podporované republikány. Hindenburg „patří citově k protivníkům a nemůže být celou svou minulostí nic jiného, než konservativní voják. Republikáni vedli volbu tak, jakoby nešlo o člověka, který se musí zabývat politikou, tedy lidskou prací, nýbrž o postavu z hrdinské legendy. Nevollil presidenta demokratické republiky, ale neomezeného panovníka. Plné moci, které mu dali nadšeně a nekriticky, obrátily se celou vahou proti nim.“ Německo nemělo a nemá tradici svobody, této zemi chybělo opravdově měšťanské vědomí a chyběla jí hrdość civilisty vůči vojákům.

Nejdříve se ovšem plné moci, udělené Hindenburgovi, obrátily proti Ossietzkému, který musel jít do vězení již za měsíc po Hindenburgově volbě. Říšský prezident odmítl udělit milost, o kterou Ossietzky ani nezádal. Muž, který „se vždy snažil zachovat si vlastní postoj a pohled“, nemohl si činit nárok na ochotu v Německu, kde v Hindenburgovi ožil Bedřich Vilém I. A už vůbec nemohl očekávat úctu vůči civilní odvaze a šlechtěnému člověku. „Za císařství se německým poddaným vždy připomínalo, že odepřít něco militarismu je totéž jako rouhat se národu.“

Ossietzky vždycky dodržel, co napsal 27. prosince 1927, když byl odsouzen v procesu pro úrahu na cti, který proti němu vedl rada zemského soudu dr. Crohne, nyní vysoký úředník v pruském ministerstvu spravedlnosti. „Nechť nás

odsoudí, dnes, zítra, pozítří, rozsudky přijmeme, ale jsme hrdí na to, že se „nepolepšíme“ a budeme naopak energičtější, ostřejší, tvrdší a houževnatější.“ Dodržel to i v době svého strašného utrpení, jehož časový výkaz je následující:

10. května 1932 až 22. prosince 1932 v žaláři v Berlíně-Tegel za „zemězradu“, kterou spáchal jeho spolupracovník Kreiser kritikou státního rozpočtu.

28. února 1933: Ossietzky je zatčen a dopraven nejdříve do citadely ve Špandavě.

31. března 1933: Dopraven na berlínské policejní ředitelství.

6. dubna 1933: Dopraven do Sonnenburgu. Cestou musí snášet týráni.

8. dubna 1933: Ossietzky si musí vykopat hrob a hrozí se mu zastřelením.

8. června 1936: Ossietzkého, který je těžce nemocen, dopravují do berlínské státní nemocnice.

7. listopadu 1936: Propuštění Ossietzkého a převoz do městské nemocnice Berlín-Westend.

24. listopadu 1936: Ossietzky dostává Nobelovu cenu míru. Zůstává však až dosud pod dozorem Gestapa.

Karl Ossietzky, kterému bylo 2. října 50 let, stojí i dnes v prudkém zápase s mocí, reprezentovanou násilím, zatím co Ossietzky může proti ní postavit pouze nezdotkané smýšlení a osobní odvalu. Právě ve dnech, kdy Ossietzky dostal Nobelovu cenu míru, dokázal, že věrnost je opravdu znamením cti. Nabízel mu slušnou životní rentu, odmítl-li cenu míru. Prohlásil, že by se říce vzdal zlata, nikoli však cti, která mu byla prokázána. Učinili mu ještě výhodnější nabídky, ale Ossietzky odmítl a telegrafoval do Oslo, že vyznamenání přijímá. Tehdy byl již téměř čtyři roky v moci Gestapa a musel vytrpět všechnu trýzeň v koncentračních táborech. Byl teprve několik dnů na „svobodě“, ale zahraničním novinářům řekl v průhledných názvech, co si myslí o těch, kteří ústy hlásají mír a jsou „pacifisty s kanony“.

Hindenburg ztělesňoval dobu Bedřichovu, kterou Hitler křísí v nejmodernější podobě. Ossietzky reprezentuje Německo Goetheho, je zajatým rytířem bez bázně a hany, je to muž nepodplatitelné čistoty, téměř dürerovská postava, hodná i úcty těch, kteří nesouhlasí se všemi jeho politickými názory. Zkoumáme-li, čím působil Ossietzky tak silně, zjišťujeme, že nejen sty články o časových událostech. Jeho osobnost vznítala duše lidí teprve tehdy, když podal důkaz, těžce zaplacený, že s bdělým vědomím dodrží své slovo. Proto vzpomíná mravní svět Ossietzkého jako muže, který zvítězil nad násilím, ačkoli se dosud nezbažil jeho pout. F. B.

Polští zemědělci se bouří

Žádnému státu není příjemný odpor části občanstva proti platnému zákonům a režimu. Tím nepříjemnější jsou vládě našeho souseda — Polska — stávky zemědělců. Pochopitelně bylo snahou vlády a vládě blízkých kruhů vyličiti situaci pro vládu co nejpříznivěji a hnutí, které se rozrostlo a vyvrcholilo srážkami s ozbrojenou mocí a vyvolalo spontánní podporu průmyslového dělnictva, označiti jako bezvýznamnou epizodu. Tento pokus selhal. I dnešnímu režimu oddaní stoupenci uznávají, že stávka zemědělců je příznakem těžké hospodářské situace polské říše.

Situaci v Polsku objasní několik oficiálních statistických dat: Zemědělstvím, polním a lesním hospodářstvím se živí v Polsku skoro dvě třetiny obyvatelstva — 64%. Polní hospodářství je na nízkém stupni. Výnos je proto malý. V porovnání s ČSR dostaneme tuto tabulku: Z 1 ha se sklídí v ČSR pšenice 17 q, v Polsku 14 q, žita 17.5 — 13.3, ječmene 13 — 13.7, ovsa 15.6 q — 12.8 q.

V ČSR připadá jedno auto asi na 140 obyvatel, v Polsku na 1300. Koncem roku 1935 bylo v ČSR 848.000 radiokoncesionářů, v Polsku 491.800.

Situaci těsně před stávkou zemědělců líčí polský katolický časopis „Kultura“: „Na Volyňsku hladoví přes 100.000 lidí. Krev stýdne v žilách při pohledu na tyto nešťastníky. Ve světnicích bez kominů, plných dusivého zápachu, viděl jsem lidi, kteří se živili otrubami, smíchanými s hničícími bramborami a různými travinami. Ptáš se sama sebe: Což je možno něco takového ve XX. století, v centru Evropy, v Polsku. Je to strašná, smutná skutečnost.“

Vyhledky na úrodu jsou nevábné. Koncem měsíce července věnovaly pozornost úrodě v Polsku německé noviny. „Kölnische Zeitung“, „Münchener Neueste Nachrichten“ a jiné odhadovaly, že proti loňskému roku bude úroda o 10% nižší. Sedláci budou nuceni prodávati za každou cenu všechny skot. Tento stav donutil vojenskou správu k nákupu množství dobytka, aby byl zachráněn pro budoucnost.

politika

Dr. Karel Kříž:

Hodáčův ústup ze slávy

„Zde jakés práce kus a jinde snaha jiná, zde prudké úsilí, zde vznět jen prchavý, každého dne se jeho vůle vzpíná, bez smutku nezdaru, bez známky únavy. Co včera bylo, do mlhy se ztrácí, vše podemílá čas, vše bere jeho proud, selhává paměť naší generaci, že není kdy si vzpomenout.“

(Z úvodní básně v oslavné publikaci, která vyšla 21. srpna 1933 jako soukromý tisk pod názvem „Dr. Ho dá č o v i k p a d e s á t ý m n a r o z e n í n á m.“)

V politice se vždy rychle zapomínalo. Zejména dnes, kdy čtrnáct dní přinese politicky myslícímu člověku tolik materiálu, jako v klidnějších dobách poválečných snad čtrnáct měsíců a před válkou možná někdy i čtrnáct let, „není kdy si vzpomenout“.

A přece je tak důležité vzpomínat v politice, nejenom pro poučení mladších, ale také pro poučení vlastní, abychom spíše dovedli odhadnout, co bude dále. Každý politicky myslící člověk se má ovšem obírat historií, ale nejen věcí a lidí věků minulých, nýbrž i přítomných, jež spěch doby uvrhl v polozapomenutí. Mezi ně patří životní příběh Dr. F. X. Hodáče, bývalého národně-demokratického poslance, bývalého místopředsedy a generálního sekretáře Ústředního svazu čs. průmyslníků, bývalého člena mnohých správních rad a významných institucí, dosavadního místopředsedy strany tak zv. „národního sjednocení“ a řádného profesora národního hospodářství na vysoké škole technické v Praze.

Bohatí lidé v politice.

Člověk, který má v politickém životě úspěchy, musí mít zvláštní schopnosti. Především musí rozumět lidem; v demokracii musí zpravidla z lidu vyjít. Už Pascal napsal, že „k o r m i d e l n í k e m n e v o l í m e t o h o, k d o j e z n e j l e p š í r o d i n y“. Nepochybně byla rodina dr. Karla Kramáře lepší, než na př. rodina J. V. Najmana. Kramář žil ještě krátký čas po převratu ze své politické minulosti, která těžila z politického vlivu a síly liberální buržoasie z doby na rozhraní století. V naprosto demokratickém prostředí selhal však, ztratil dvě třetiny voličů a umíral, patře se nevělí na to, jak se trosky jeho strany dále rozpadají a přecházejí do rukou, v něž neměl důvěry. J. V. Najman dovedl naopak vybudovat svou stranu z mas voličů, kteří se zdáli do té doby politicky nezužitkovatelní. Jaký to rozdíl (posuzováno jen s hlediska čistě politického) v předpokladech v neprospěch Najmana, jaký to rozdíl v efektu v neprospěch Kramářův!

Jedna ze základních příčin Kramářova neúspěchu v davově demokratickém prostředí politického života republiky byla v tom, že K r a m á ř s i n i k y v l a s t n í r u k o u n e v y d ě l a l a n i j e d n u k o r u n u. Chyběla mu ona psychologická složka, kterou v charakteru politikově vytváří jeho zápas o existenci v mladých letech a kterou pak politikovi jako člověku se usnadňuje hodnocení jiných lidí. Kramář, vida, že masy již za sebou nestrhnou, a že jeho ambice stát

O situaci průmyslu svědčí zpráva o schůzi „Centrálního svazu polských průmyslníků“, konané v červnu tohoto roku. Na ní bylo konstatováno, že v období, o němž se tvrdí, že znamená podstatné zlepšení a zvýšení výroby, v Polsku nestoupá indexní číslo průmyslové výroby.

Situace je ztížena existencí silných národnostních menšin, opozičně orientovaných: Proti 69.2% Poláků se řadí 18.2% Rusů — Bělorusové, Malorusové a Velkorusové dohromady —, 7.8% Židů a 3.9% Němců. Politika polského státu národnostní menšiny státu odcizuje.

Polský stát zmitá se hlubokými vnitřními spory. Třídní poroba příliš těžce doléhá na chudáka — venkovana i na průmyslového dělníka. Bezohlednost „šlachticů“ velkostatkářů a podnikatelů, bezměrná snaha vykořistiti co nejvíce, zamezuje jakoukoliv spolupráci vrstev majetných s nemajetnými. Politický režim situaci zotřuje. Vládní blok nalézá proti sobě v opozici národní demokracii, ač tato má v podstatě týž program jako vládní blok, zemědělce, marně volající i jenom pro dovolení k návratu pro svého vůdce, Witose, i polskou stranu sociálně-demokratickou.

Východiško z těžké situace hledala vláda v sjednocení všech sil země. Narazila na tuhy odpor. Proto maršál Ridz-Šmigly na sjezdu polských legionářů opozici hrozil. Ze své vyhrůžky myslil vážně, toho dokladem jest ostrý postup proti stávkujícím zemědělcům. Trestní výpravy střílely do demonstrantů a po zlomení odporu i popravyvaly. Všechny protivládní skupiny mají společný požadavek: změnu volebního řádu, návrat do poměrů před r. 1926 a provedení řádných voleb do sejmů i senátů. Vědí, že volby svobodně provedené by daly vládnímu bloku jen nepatrný počet mandátů.

Zdá se, že Polsko je na prahu silných vnitřních otřesů, na počátku důležitých událostí, které mohou svým průběhem překvapiti.

Walter

O nový poměr k inteligenci v SSSR

V ruské revoluci se opakoval neblahý zjev Velké revoluce francouzské: revoluční nápor davu proti nenáviděnému carismu si vyzádal velmi mnoho obětí ze řad inteligence. Zejména první období bolševické vlády se vyznačuje bezmezně surovým postupem proti každému, kdo neměl mozolnaté dlaně — výjimky učiněny jen u řídkých šťastlivců. Inteligence byla vydána všanc ulici. Bylo zničeno mnoho vzácných děl literárních i uměleckých, unikátů použito na balení a topení, žalární kobky naplněny profesory, lékaři, umělci, vědci. Ochabnutí záští zmírnilo osud inteligence aspoň natolik, že zmizel strach o život. Nastal však velmi těžký boj o denní chléb. Příděl potravin byl nepatrný, inteligence se tísnila ve špinavých, polozbořených domech, bez otopu.

Tato nerozumná politika se ovšem záhy zle mstila. Sověty měly nadbytek dělníků, ale naprosto nedostatek vedoucích sil. Nebylo inženýrů, chemiků, techniků a ostatních pracovníků vyšších kategorií v průmyslu i zemědělství. Velmi citelně se hlásil nedostatek lékařů, učitelů, profesorů. Jedinci, kteří přes nepřízeň doby i národa, vytrvali, neutekli za hranice ani nezahynuli v koncentračních táborech, nebyli s to, vykonati vše, co od nich bylo žádáno.

Sověty musely zvát inteligenci německou, ze států severských, tu a tam i z ČSR, Jugoslavie a Polska. Draze musely platiti často velmi špatné výkony „speci“. Tehdy teprve počaly chápati hloubku chyby, které se dopustily persekucí inteligence. Jedním z důsledků tohoto kajícího doznání bylo slavnostní zaručení beztrestnosti všem „bělogvardějcům“, kteří se vrátí do SSSR. Rozpočet byl velmi prostý: odpůrci bolševického režimu, žijící mimo hranice SSSR, rekrutovali se z inteligence. Mnozí výzvy uposlechli a v poměrně krátké době dosáhli význačného postavení ve výrobě. Ani toto opatření nestačilo. Proto řadou opatření byl umožněn volný rozvoj inteligence a pozvolna sice, ale přece jenom, bylo upraveno hospodářské postavení všech, kdo se dali k dispozici novému režimu. Pro vynikající jedince byla dokonce nalezena zvláštní forma odměny, spočívající jednak v udělení honosné znějícího titulu, jednak v udělení značného peněžního obnosu. Těto snaze byl dán znovu výraz nedávným rozhodnutím o zrovnoprávnění sociálního zabezpečení úřednictva se sociálním zabezpečením dělnickým.

„Pravda“ velmi naléhavě upozorňuje na příkaz doby. Povyšovati se nad bezpartijním je označováno jako těžký hřích. Naproti tomu je nazýváno svatou povinností a úkolem jedince i organizace politická výchova bezpartijní inteligence a za její pomoci zlepšování státního sovětského aparátu.

Touto ze základu změněnou taktikou dostává se inteligenci satisfakce.

Walter

se vůdcem národa, zůstane nesplněna, mluvil o tom, že mu jde o kvalitu u straníků, ve skutečnosti usiloval vždy o kvantitu. Spokojoval se pak z nezbytí tvrzením, že hlasy národně-demokratických voličů nutno „vážit“, že jsou „těžší“ než hlasy voličů početných stran socialistických a zemědělských. Ale to nebylo nikdy nic víc, než potvrzení přísloví o kyselých hroznech. Ve skutečnosti po celý život po převratu spojoval svou stranu s kteroukoliv jinou straníčkou nebo skupinou, přibíral do strany kohokoliv, jen když měl naději, že národně-demokratická strana se stane stranou masovou. Nedokázal to. Byl to bohatý člověk v politice.

Vznět jen prchavý.

František Xaverius Hodáč rovněž pochází z bohaté rodiny. Nikdy nepoznal nouzi o peníze a nikdy vlastně nevěděl, co to je si je vydělávat, protože to, co vydělával — a bylo to mnoho — bylo jen navíc k jeho majetku. I jemu chybí charakterová složka, která se tvoří existenčním zápasem. Otec Hodáčův, bohatý advokát v Brně, činný v českých spolcích a pohybující se jen v brněnské „haute volée“, mohl dopřát synkovi vše, co se mu líbilo. Po studiích na slovanském gymnasiu brněnském, odešel do Prahy, kde žil bezstarostně polobohémským životem. Jeden pamětník v citovaném již oslavném spisku, o něm píše, že při pozdních návratech z vináren a hostinců, si říkával, že je „un vieux romantique“. Snad, možná, ba jistě jím do jisté míry byl. Z tohoto romantismu v něm dodnes zůstalo mnoho dobrého i nedobrého. Sám pokusil se tak trochu právě před 35 lety o básnickou kariéru vydáním sbírky veršů „Náladu“ — dnes marně bychom po ní pátrali, zmizela z trhu — a měl četné přátele mezi známými i méně proniknutými kumštýři pera i štětce. Romantismus ho patrně také vedl ke studiu filosofie, kterou však po dvou semestrech opustil, odcházeje na praktičtější fakultu právnickou.

Prudké úsilí.

Měl touhu po akademické dráze, která v něm neuhaslala ani přes počáteční neúspěchy, odsuzující ji k patnáctiletému čekání. Teprve čtyři roky po převratu dostává stolicí na pražské české technice. Ale v té době je již významným mužem a je mu snadnější způsobit pro sebe vhodnou situaci. Akademické prostředí mu dalo také ženu, dceru obdivovaného profesora Golla.

Nezdar prudkého úsilí po akademické dráze v mladých letech měl rozhodující význam v Hodáčově životě. Habilitace z národního hospodářství byla tehdy možná jen na brněnské technice, jinde byly všechny stolice obsazeny. Po úspěšné habilitaci usiluje o profesuru, ale katedru dostává kvalifikovanější dr. Engliš. Hodáč se snaží ve svém úsilí po získání vysokoškolské stolice přejít k oboru ryze právnímu, ale v okamžiku, kdy sahá po katedře, dostává ji dr. Weyr. Proti tak mocným konkurentům zbývá mu jen resignace a po válce přenesení docentury z brněnské techniky na pražskou. Podivuhodné, že ani v úžasném shonu, který měl po převratu při zakládání svazu průmyslníků v prvních letech jeho existence, nezapomíná na tuto lásku svého mládí. Jakmile však jí dosáhne, zanedbává ji dlouho a

soustavně. Studenti o něm říkají, že jeho přednášky se vyznamenávaly především nepravidelností a improvizací. To ovšem bylo při jeho přímo neuvěřitelné zaměstnanosti pochopitelné.

Generálem průmyslu.

Docentem byl od roku 1911. Jakmile po dvou letech marného snažení se přesvědčil, že tento vznět je odsouzen, aby byl zatím neukojen, vrhá se do zcela jiného oboru působnosti. Ujímá se sekretářství v Jednotě průmyslníků pro Moravu a Slezsko, za války poznává organizaci a systém vídeňských hospodářských ústředí, seznamuje se s Tomášem Baťou a dr. Preissem. Hned po válce rozhoduje se k velkému podniku: k zřízení Ústředního svazu čs. průmyslníků. Pod záštitou vlivných a mocných mužů, k nimž přibýli ještě dr. Rašín, ing. Bečka, dr. Kovářík a královéhradečtí průmyslníci, roste z kanceláře o třech místnostech velký úřad, který Hodáč svou nesmírnou pohotovostí, vyjednávačskou obratností a společenskou konciliantností vybudovává ze svazu jednotlivce firem na svaz svazů odborných firem.

V několika letech již ne jednotlivci, nýbrž odborné svazy průmyslových podniků jednotlivých odborů tvoří členstvo, které se skládá jak z československých, tak z německých firem. Význam toho, že svaz je utrakvistický a sjednocuje český i německý průmysl, netřeba zajisté zvlášť vykládat. Byť Hodáč nebyl při této práci sám, měl na ní přece jen lví podíl, a ona ponese v historii jeho jméno. Stává se „generálem průmyslu“ a z vedoucího generálního sekretáře úřadujícím místopředsedou Ústředního svazu čs. průmyslníků.

Národní demokracie, reprezentovaná ve vládě energickým a vlivným dr. Rašínem a ve světě národohospodářském generálním ředitelem dr. Jaroslavem Preissem, hraje v té době ještě roli, která daleko přesahovala její vnitřní skutečný význam. Dr. Preiss dovedl ze Živnostenské banky svými vědomostmi a schopnostmi a za účinné politické pomoci Rašínovy a později Bečkovy (kteří byli po léta ministry financí a téměř všechny obrovské stamilionové, ba miliardové státní transakce dělali „přes“ Živnostenskou banku) udělat banku bank, ba skoro státní banku. A tento vlivný muž, dr. Preiss, stává se protektorem a rádcem tehdy ještě mladého Hodáče, jenž se v pouhých pětaticeti letech ujímá funkce, o níž málokdo tehdy tušil, do jakých rozměrů a vlivného významu se rozroste.

Přála mu ovšem šťastná hvězda. Doba byla plná nových lidí, kteří se snažili zjednodušit si svůj beztak již nesnesitelně složitý veřejný život. Obsazovala se nová místa, a kdo měl štěstí a něco dovedl, měl svět otevřen k velké kariéře.

Ministr vnitra a pozdější dlouholetý předseda vlády, současně při tom vůdce agrární strany, Ant. Švehla, zavedl praxi, že když šlo o průmyslovou věc, jednalo se jen s dr. Hodáčem. S nikým jiným prostě nemluvil. Nesporně si tím ulehčil situaci a počínal si ostatně správně, protože dr. Hodáč dovedl tohoto neočekávaného vlivu velmi rozhodným způsobem využít pro rozšíření a zpevnění své pozice ve svazu průmyslníků. Jeho slovo zaručovalo Švehlovi, že věc bude provedena tak, jak se o ní dohodl s Hodáčem — toť se rozumí, za patronance Preissovy. Do Rašínovy smrti ovšem ještě také za spolupráce tohoto muže. I tu byla

spolupráce přirozená, protože Rašín sám byl vždy odkázán na dotazy, jak a co jako ministr financí má prakticky v hospodářských věcech státních dělat, na dr. Preisse, pozdějšího předsedu Svazu průmyslníků. Vliv všech zúčastněných touto exklusivní spoluprací vzájemně rostl a stále se více upevňoval. (Mimočodem možno poznamenat, že v tomto vzájemném poměru tkví také jeden z kořenů zla našeho národního hospodářství, v němž čs. průmysl je postaven v područí bankovníctví, které ho posuzuje nikoliv podle jeho produktivity, nýbrž jen podle rentability. Nezdravý stav, který trvá dodnes, koření v oné době počátků svazu průmyslníků.)

Hodáč dovedl však také jednat velmi úspěšně s představiteli zaměstnaneckých organizací a socialistických politických stran. Jeho práce v tomto směru byla ovšem snažší, než práce jeho kolegů v jiných státech, protože naše politické strany socialistické, reprezentující zájmy pracujícího lidu, byly na život a na smrt spojeny s demokratickou republikou, kterou pomáhaly vybudovat a kterou spoluudržovaly. Vžitý termín označil je jako „státotvorné“: byly jimi opravdu od prvního okamžiku existence samostatného státu. Dohoda proto bývala snažší i při těžkých sporech mezi zaměstnavateli a zaměstnanci, než tomu někdy je i ve státech existujících staletí s daleko vyspělejší hospodářskou organizací.

Nadto Hodáč chápal, že vedoucí osobnosti socialistických stran a on sám nesmějí zasahovat do sporů mezi zaměstnavateli-průmyslníky a jejich zaměstnanci předčasně. Čekal na okamžik obecné únavy a pak zasahoval. A jak to trefně napsal kdosi velmi informovaný v citovaném již oslavném spisku, Hodáč v těchto věcech „dovedl přijít včas“ — ač jinak vždy všude chodil pozdě.

„Poněvadž spory v důležitých oborech“, čteme tam, „byly významu celostátního musilo se jejich řešení připravit ve vládě a mezi politickými stranami. Zatím co se jednalo, bylo třeba neustálého styku jak s jednotlivými závodami, tak s vládou a rozhodujícími politiky. A konečně po všech těch vzrušujících fázích, kdy docházely i znepokojivé zprávy z průmyslových oblastí, poslední jednání, finish, trvalo mnohdy nepřetržitě i několik dní a nocí. Nakonec bylo třeba vědět i to, kdy u stolu usnout a kdy se probudit. A nakonec jen dva tři svěží lidé — Hodáč mezi nimi — věci sjednali, obklopeni vyčerpanými vyjednávači.“ Poučná a významná to charakteristika!

Není pochybnosti o tom, že v této periodě svého života měl Hodáč značné zásluhy o poměrný sociálně-politický klid ve státě. Těšil se ze svých styků s vůdci pracujících lidí a vážil si jich. Dovedl jednat tak, že nebylo proti němu nenávisti a byl přijímán přátelsky téměř na všech stranách. Dovedl držet zásadu, ale dovedl držet i slovo a byl schopen kompromisu.

Cesta ke slávě.

Hodáč znal každého na kom trochu záleželo, věděl o každém, dovedl s každým promluvit a jednat. Měl tu vzácnou vlastnost, že byl schopen kompromisu, dovedl ho mezi svými prosadit a uhájit. Při tom nutno uznat, že jeho pracovní výkon byl při vši zběžnosti a roztržitosti podivuhodný. Telefon mu byl prostředkem styku s každým, kdo mu byl důležitý jako zdroj informací, celý den, časně ráno

i pozdě v noci, nechtěl byl v Praze nebo na venkově, či mimo republiku. Volal lidi v nepředvídatelných intervalech a věčně žíznil po tom „co je nového“.

Vypravuje se, jak se jednou s jedním poslancem národně-demokratického klubu vyprovázeli až do tří hodin do rána — jeden druhého — než se rozešli. V sedm hodin ráno však již Hodáč rozespaleho nešťastníka budil osudným dotazem „co je nového“. Zdálo se, jakoby nespál a stále jen se pohyboval. Kanceláři ovšem věnoval jen letmé chvíle, ale ty stačily k tomu, aby dal pokyny a revidoval jak byly splněny jeho včerejší příkazy.

Tak se naučil ve svazu průmyslníků dr. Hodáč poroučet. To se mu stalo v jeho pozdější politické dráze osudným. Rozumí se, že takový život nesl s sebou nemožnost důkladnosti. Kupoval sice haldy odborných knih a býval dosti dobře informován o současných proudech v národohospodářském myšlení, ale jeho řeči, pokud si je dělal sám, byly sbírkou jen povšechných tvrzení, bez hlubších rozborů a přesvědčivějších výkladů. Zpravidla však byly lepší než to, co z nich vyšlo pak v novinách. Nadto bývaly vždy podstatně lepší než to, co sám do novin napsal. Přes všechnu lásku k novinám se psát nikdy nenaučil. Ale to celkem nevadilo. Hodáč byl poslouchán a čten proto, že se předpokládalo, že jeho ústy mluví československý průmysl. A to tehdy a ještě v letech třicátých, byla do značné míry pravda.

Rychle rostl ovšem počet jeho funkcí. Stává se členem správního výboru Mezinárodního úřadu práce v Ženevě, členem bankovní rady Národní banky československé, úřadujícím místopředsedou konfederace zaměstnavatelských organizací v republice, chefredaktorem odborné revue „Národohospodářský obzor“, členem četných správních rad a mnohých veřejných i soukromých institucí. Rostou jeho příjmy do šestimístných cifer, rozšiřuje se jeho vliv v celém veřejném životě, je chráněncem a přítelem nejvýznamnějšího muže v průmyslu, v té době již prezidenta správní rady Živnostenské banky, dr. Jaroslava Preisse, s nímž je viděn denně na pražských ulicích v intimním rozhovoru. V důvěrných kroužcích se o něm mluví jako o předurčeném Preissovu nástupci.

Ale tu také již přichází okamžik, kdy Hodáč chce uspokojit své politické ambice. Má ctižádost stát se poslancem. Blíží se obrát v jeho kariéře.

(Pokračování.)

Život a instituce

Arch. Jaromír Krejcar:

Poučení z pařížské výstavy

Autor tohoto článku je také autorem československého pavilonu na pařížské výstavě.

Pařížská mezinárodní výstava, pořádaná pod heslem „umění a technika v moderním životě“, je pro nás v mnoha směrech velmi poučná. Nechceme-li si nechat ujít příležitost světové výstavy pro porovnávání sebe s ostatními, musíme mít dosti sebekritiky, abychom si přiznali nedostatky bez ohledu na to, že jsou snad namnoze překlenuty křehkým mostem úspěchu u ši-

rokého proudu výstavního obecenstva. Bylo by zbytečné o tom mluvit, kdybychom se mohli těšit naději, že rozhodující lidé v různých oborech čsl. průmyslu dospějí na výstavě srovnáváním sebe s cizinou k poznání — že jejich vkus a názor jsou sice rozhodujícími v jejich továrně — ale že jejich autorita v tomto směru velmi často končí už za jejich vraty, dnes stále řidčeji otvíranými pro vývoz do světa.

Bohužel se však zdá, že na to si nemůžeme dělati mnoho nadějí, čteme-li v tisku závislém přímo či nepřímo na průmyslu jen samé nadšení nad tím, jací jsme to chlapíci.

Reklama pro účely domácí.

V člancích, o nichž nelze pochybovati, odkud byly dotovány, dočteme se především vždy o tom, jaký kus propagační práce pro československý průmysl vykonalo ministerstvo obchodu, jemuž bylo uspořádání průmyslové expozice svěřeno. Aby pak nikomu při běžném čtení neuniklo, o koho jde, jest obvykle připojena osobní fotografie a případně na důkaz vážnosti věci ještě nějaký obrázek, ukazující příslušné činitele z rozhovoru s nějakou významnou cizí osobností, jež navštívila čsl. pavilon. Není-li taková po ruce, tedy alespoň s ministrem Najmanem. Tedy tato část reklamy, určené k domácím účelům, má nás, ale především čsl. průmyslníky ujistit o tom, že je dlužno jedině ministerstvu obchodu vděčit za úspěch v Paříži. Při tom se tento úspěch poněkud roztáhne — aby vděčnost za zásluhu byla také širší.

Poněvadž jsou však dosud v čerstvé paměti některé velmi nepříjemné situace ze začátku výstavy, kdy to podivuhodně neklapalo v organizaci dopravy a vůbec — musí být občas utroušena narážka na ministerstvo školství jako příčinu oněch tehdejších neblahých zjevů z doby, kdy byl čsl. pavilon zahajován a prostory, určené průmyslu, ještě zely prázdnotou. Proto spíše než fotografie oslavovaných pořadatelů v našem průmyslovém tisku více by nás o úspěchu v Paříži ujistily fotografie námi vystavovaných výrobků. A tu ku podivu, setkáme-li se s nimi, vůbec jsou to práce vybrané z expozice ministerstva školství (odborné školy), ať už jde o keramiku, sklo či textil (krajčářství), ačkoliv každý z těchto oborů je v t. zv. průmyslovém oddělení zastoupen velkou samostatnou expozicí. Mám ovšem na mysli reprodukce a referáty v zahraničních listech, uveřejňované ze spontánního odborného zájmu — tedy zdarma.

Tam, kde jsme tuto propagandu v cizích listech draze platili, setkáváme se ovšem zase s výše uvedenými fotografiemi pořadatelů a případně i celkovým pohledem do průmyslového oddělení v našem pavilonu, což bývá doprovázeno překladem některého z diplomatických proslavů běžné mezinárodní zdvořilosti, proneseného při otevření výstavy, pak nudnou statistikou o naší výrobě a obvyklým optimistickým ukončením o nezadržitelném rozmachu našeho průmyslu. Po většině jsou to ony listy věstníkového rázu, visící beznadějně v předních ředitelských pokojů a na bankovních chodbách. Nikdo je nečte a snad ani nepozoruje, že je sluha jednou měsíčně vyměňuje. Jejich existence je závislá na pošetilé představě o jejich schopnosti něco propagovati.

Reklama za hranicemi.

Barometrem skutečnosti je pouze onen neplacený zájem v různých cizích odborných listech, a proto jedině tam se můžeme přesvědčiti, čím jsme opravdu vzbudili odborný zájem v zahraničí. Zájem obecenstva tu nemůže být směrodatným, protože široký dav návštěvníků se obdivuje nějakému obrovskému stroji prostě proto, poněvadž vidí podobnou věc po prvé — odborník jde kolem bez zájmu. Naopak zase tam, kde dav jde bez zájmu kolem malého přístroje, může se právě odborník zastavit v obdivu, vyjádřeném nejenom odborným zhodnocením, ale případně i navázáním užších styků s naším průmyslem.

V tomto smyslu vzbudili jsme na pařížské výstavě zájem ciziny jednak samotnou stavbou našeho pavilonu, při níž využitím konstruktivních možností čsl. ocelářského a sklářského průmyslu živě demonstrujeme výrobní vyspělost obou těchto velkých odvětví svého těžkého průmyslu, jednak výběrem umělecky kultivovaných výrobků sklářských, keramických a krajčářských v expozici odborného školství. Z typických produktů těžkého průmyslu soustředila oprávněný zájem třicetitunová ocelová lomená hřídel, vystavovaná Vítkovickými železárnami. Jistě že mimo tyto věci je vystaveno mnoho produktů pro nás pozoruhodných — ale způsob, jak jsou vystaveny, a namnoze i jejich výběr, ukazují méně, než jsme chtěli a měli, ale především mohli v Paříži ukázati.

Jak vystavujeme.

Jako jinde, i tady jsou forma s obsahem nerozlučně spjaty. Každý stát ukazuje na pařížské výstavě záměrně nebo bezděky více než jen to, co je vyloženo za vitrinami v jeho pavilonu. Proto každý pavilon podává divákovi zhruba též obsahem a uspořádáním určitý ideologický obraz svého státu.

Pozorný divák může se tu i o nás dověděti mnoho — i když neví, že prochází troskami původní koncepce, která mu měla ukázati ucelený obraz hospodářské, sociální a kulturní struktury Československa.

Když byla vypisována soutěž na pavilon, nebylo jejím cílem pouze najíti architektonický výraz pavilonu — ale především získání nejlepšího návrhu na jeho vnitřní výstavní program. Z projektů, jež z veřejné soutěže byly vybrány pro užší výběr, byl to návrh prof. J. Gočára s arch. Heythumem, arch. Fuchse s prof. L. Sutnarem a můj se spolupracovníky, které podávaly přesný program a podrobnou osnovu obsahu i způsob jeho uspořádání v uzavřený, charakteristický obraz Československa jako hospodářského a politického celku.

Zhruba řečeno, bylo lhostejno, který z předložených návrhů bude uskutečněn — šlo o to, aby byl uskutečněn důsledně a celý podle vytčeného programu. Cílem našeho programu, porotou soutěže doporučeného k provedení, bylo ukázati nejen výběr nejlepších čsl. průmyslových produktů, nýbrž ukázati i souvislost průmyslové a hospodářské vyspělosti se sociální a kulturní úrovní, tak aby návštěvník pavilonu získal přesný přehled o základních ideách, na nichž byl čsl. stát vybudován — a na nichž je budován dále.

Bohužel tento program nebyl na škodu zúčastněných průmyslových podniků pochopen pořadatelem průmys-

lové části naší pařížské expozice. Zůstává mimochodem nepochopitelnou věcí, že svaz čsl. průmyslníků přímo se nezúčastnil práce aktivně ve výstavním komitétu, nýbrž přenechal zastupování svých zájmů ministerstvu obchodu, které ovšem při svých mnohoznačných politických zájmech nemohlo dosáhnout více než že organizovalo ve větším měřítku pouhou veletržní expozici.

Není sporu o tom, že takto organizovaná výstava průmyslu, bez organického zařazení do hospodářského a sociálního života ve státě, ztrácí hodně přes polovinu na své zajímavosti, stávající se pouhým nahromaděním více či méně vkusně rozložených předmětů. Tak na příklad není tu ani schematicky uvedeno uzákoněné nemocenské a sociální pojištění dělnictva — ačkoliv právě ČSR patří v tomto směru na přední místo.

ČSR mezi ostatními.

Srovnáváme-li vnitřní expozice v pavilonech jiných států, Švýcar, Švédska, Anglie, Rakouska s naším pavilonem, vidíme několik pozoruhodných rozdílů. Celostátní soustavná propagace je u nich ceněna daleko výše než u nás. Jména firem v ní skorem zanikají. Prohlížíme anglický textil, švýcarské hodinky, rakouská kuličková ložiska, aniž by nám jména továren tloukla do očí. *Made in England* zřejmě znamená pro anglického výrobce více za hranicemi, než jeho jméno vlastní.

Výrobky, často velké ceny, jsou tam volně vloženy, zatím co u nás je na prvý pohled patrný strach, aby někdo něco neukradl. Proto je vše pečlivě uzamčeno za sklem. Zvláště textil všude jinde volně vystavený na dotyk ztrácí u nás tím, že je vystavován za sklem. Většina návštěvníků jím proto projde bez bližšího zájmu.

Nejmarkančněji ale působí rozdíl v prostorovém pojetí vnitřku pavilonu. Vedle velkých souvislých prostorů jiných pavilonů, rozdělení našeho pavilonu na malé a co možno nejvíce uzavřené pokojíky pro sklo, porculán a textil příliš okatě ilustruje hádky o čtverečný metr při rozdělování plochy a snahu co nejvíce se oddělit od druhých a udělat se pro sebe na své ploše.

Jestliže tedy každý stát na výstavě chtěl nechtě ukazuje více, než jenom své výrobky, ukazujeme i my to, co vlastně nebylo naším úmyslem obzvláště vystavovat na odív, ale co spravedlivě přišlo k platnosti: dosavadní nedostatek smyslu podříditi svůj zájem celku — ve svém zájmu.

Ukazujeme-li nejlepší ze své práce...

Výběr předmětů lehkého průmyslu někdy křivdí skutečnosti. Zase ze stejných příčin jako dříve. Méně mohlo být více. Příliš mnoho ohledů na to, aby se do expozice vešlo a dostalo všech sto sklářských firem — a příliš mnoho bezohlednosti tím prokázané československému sklářství zaměňováním světové výstavy za vzorkový veletrh. Přeplněná expozice skla způsobila využití každého centimetru, takže divák v tlačenici ani nemůže soustředit zájem na věci, jež by jinak mohly jeho zájem upoutati.

Porculánu bylo rovněž ublíženo jak výběrem, tak instalací. Vedle několika málo pozoruhodných předmětů

je tu snesen bezpočet nemožných figurek a kusů nádobí. Jistě by jeden řádně prostřený stůl s vybraným porculánem byl udělal českému porculánu více reklamy než přeplněné vitriny, činící dojem krámských regálů.

Záhadou zůstalo, proč v celoskleněném pavilonu musely být pro expozice skla a porculánu uměle vybudovány temné pokoje, v nichž se musí po celý den svítit. Vedle švédského skla a francouzského i anglického porculánu vidíme, že bylo oběma těmito našim průmyslům ublíženo jak výběrem, tak i velmi problematickou výhodou umělého osvětlení. Mnohem více posloužila sklu i keramice výstavka odborného školství, kde výběr jednotlivých kusů byl proveden s velkým vkusem bez ohledu na často velmi mylné názory výrobců — ale k jejich prospěchu.

Kde je příčina.

Přes to, že jsme do Paříže pracně snesli mnoho cenných ukázek průmyslové výroby a snad ve snaze ukázat světu co nejvíce, až příliš mnoho, nepůsobí celek úměrně. Vadí převážně běžné komerční uspořádání, prozrazující namnoze diletantství.

Vše to je ovšem jen důsledkem celého způsobu, jakým byla naše účast na světové výstavě organizována. Neblahé rozpůlení celostátní expozice na autonomní část průmyslovou a část kulturní, bez ohledu na vyjádření jejich vzájemné sociologické souvislosti, vedlo na jedné straně k nahromadění nejrůznějších průmyslových výrobků bez nejmenší ideologické souvislosti s ostatními sociálními a národohospodářskými faktory — a na druhé straně k nahodilým ukázkám několika kulturních projevů.

Poučení.

Proslýchá se, že pařížská výstava bude prodloužena na příští rok. V tom případě bude jistě mnoho pavilonů přes zimu znovu upravováno. Nelze mít jiné přání, než aby vnitřek čsl. pavilonu byl od základů změněn a přepracován. Poučení, jak instalovati, najdeme v paviloně Švédů, Švýcarů, Angličanů atd.

Pro příště bylo by záhodno, aby organizace výstavy byla svěřena buďto Svazu čsl. průmyslníků spolu s ministerstvem školství, nebo ještě lépe za jejich činné spolupráce Svazu čsl. díla, který projevil dosud u nás nejživěji iniciativu v zušlechťování oborů lehkého průmyslu a který by jako pořadatel výstavy vylučoval tak hrubé omyly, jaké se staly v některých našich expozicích v Paříži 1937.

do ba a lidé

Vilém Štefan:

Ovzduší femové vraždy

Co je to femová vražda? Femová vražda je vykonání rozsudku smrti, který tajně pronesla politická nebo soukromá organizace, stojící mimo veřejné soudnictví a výkonnem pověřila některého ze svých členů.

Femová vražda je nejzřejmější důsledek skutečnosti, že se v naší době zmocnilo gangsterství politického života. Kulturní filosof řekl by asi totéž, jen trochu vznešeněji: femová

vražda je soudnictví romantického primitivismu. Výrok kulturního filosofa není však jen vznešenější, je také výstižnější. Kdo se totiž spokojí poukazem, věcně správným, že femoví vrazi jsou gangsteři, neproniká k podstatě věci. Neboť podstatu netvoří surová vražda, spáchaná tajně, a zákeřně odstranit politického protivníka tajnou vraždou je častý prostředek boje o politickou moc. Politické dějiny doby před antikou, dějiny Řeků, Římanů, raného středověku, renaissance — to je celý řetěz soukromých vražd s veřejnými důsledky. Odjakživa se drali do politiky ničemní, bezuzdní, nemorální lidé, kteří dovedou až k vraždě nenávidět své „škůdce“. Odjakživa byli tito lidé příliš zbabělí, aby vraždili sami. Odjakživa byli vrazi z povolání, kteří dodali mrtvolu za pevný honorář. Nové a podstatné v naší době je dvojí:

Za prvé není moderní femový vrah ve většině případů vykutálený, řemeslný ničema, nýbrž mladík, který věří, že jedná v službách vyšší „ideje“ a že vraždí „po právu“. Že takový mladý pán dostane také dobře zapláceno, nevylučuje jeho „idealismus“. Že přesvědčení jakéhokoliv druhu vůbec může dobře souviset s příjmy — to je obecný a venkoncem smutný zjev moderního života.

Za druhé: lidé, kteří objednávají femovou vraždu, nemají důvod (na rozdíl od svých historických předků, kteří se úzkostlivě snažili zločin utajit), aby vraždu a své odhodlání soukromě popravovat skrývali. Neboť velká část naší moderní společnosti je ochotna považovat plánovitou, cílevědomou vraždu za přijatelný prostředek politického zápasu.

Oba tyto zjevy — nový typ vražů a nová reakce větších společenských skupin — posunují femovou vraždu z oblasti kriminalistiky do oblasti kulturního a psychologického pozorování.

Několik historických vzpomínek.

Klasickou zemí femových vražd je Německo. Nejen dnes. Německý středověk používal „femy“ jako uznaného společenského zařízení. V 14. a 15. století byl „femový soud“ jedinou ústřední soudní institucí v Německu, které měly jinak pouze místní soudní úřady. „Femový soud“ vynášel rozsudky na celém území Německa jménem císaře, ale zabýval se pouze hrdelními zločiny. Jestliže se obžalovaný k soudu nedostavil (což se stávalo nejčastěji), propadl „femě“. Takový je původ jména této instituce. Rozsudek se obžalovanému zásadně zatajoval. Vykonal jej pak náhle a nečekaně zvláštní pověřenec. Vedle popraveného vězela v zemi zabodnuta dýka, jako známé a nesmírně obávané varovné znamení.

Kdykoli se pak německý lid zmítal romantickou horečkou, získávala „fema“ opět nové účinnosti. Nejvíce ovšem tehdy, když se dostavil nejprudší záchvat: po válce, kterou Německo prohrálo.

Od skončení světové války až k zavraždění Rathenaua (24. června 1922) událo se v Německu 376 vražd, souvisejících nějak s činností „femy“. To není soukromý odhad, nýbrž číslice, potvrzená úředním zjištěním německého říšského sněmu a pruského zemského sněmu. Tyto německé parlamenty dosadily svého času „femové výbory“, které měly prozkoumat obžalobný materiál, veřejně publikovaný. Tyto výbory ovšem prozkoumaly jen materiál, ale jinak nebyly schopny provést očistu. Přece však tyto skutečnosti potvrzením orgánů nejvyšší autority dostaly se z nejistoty publicistického tvrzení do oblasti dokázané pravdy. Z drtivého množství údajů vyrůstá „případ Baurův“ tak jasně, jako laboratorní pokus.

Případ Baurův.

Bylo to v r. 1923. V Německu se již hemžily tajné spolky a všechny chtěly „zachránit vlast“. Před čím? Před „vnitřním nepřítelem“. A jen před ním. V podstatě byl všechn lid přesvědčen, že Německo „vlastně“ válku vyhrálo. V německém lidu se udržela víra, že vojenské vítězství bylo říši teprve později „vyrváno z ruky“. Kým? To nikdo jasně nevěděl. Snad to zavinili „svobodní zednáři“, snad „sionští mudrci“, snad také „rudí“ nebo „finanční kapitál“. Ale rozhodně někdo, kdo byl uvnitř v Německu. „V poli neporažení...!“ S takovým lživým heslem uvítala poražená německá vojska, ne snad Ludendorff (ten přece tehdy uprchl), ale německá „revoluční vláda“. Kdo by se divil, že romantický německý lid, který nikdy nedovedl snáset porážku, dopotácel se k chorobnému duševnímu stavu, kterým dnes zneklidňuje celý kontinent? Německo prohrálo válku podle všech vojenských pravidel. Nikdo nevěděl lépe, že válka je v o j e n s k y prohrána, než německá generalita. Hindenburg a Ludendorff nutili vládu, aby složila zbraně „za každou cenu“, protože „vojsko by již nevydrželo ani 24 hodin“.

A nyní se stala rozhodující chyba roku 1918. Místo aby „revoluční vláda“ zřetelně vysvětlila německému lidu vojenskou porážku, utvořila spolu s Dohodou takový mírový stav, který nic netušící Německo nemohlo pochopit. „Revoluční vláda“, místo aby přinutila poražené generály, aby s a m i podepsali mírové podmínky a přiznali tím porážku, vzala celé odium na sebe. Mír byl uzavřen jako dílo tajné právnícké vědy. Němci je nikdy nepochopili. N i k d y neměli přece pochopení pro spletité politické reality. Natož pak v tomto případě! Vypukla hrozná nákaza nacionálního vědomí. „V poli neporažení — ve vlastní zemi zrazení!“ Počaly klíčit mystika a romantika. „Kdo nás zradil?“ „Smrt zrádcům!“ Státisíce mladých Němců začalo se shromažďovat v tajných spolcích, připravující vnitřní odvetu. Hlavně mladí vojáci, kteří přece věřili, že jsou „neporažení“. Sotva pět mužů pochopilo v Německu, že je třeba říci lidu bezohledně celou pravdu o vině na válce a o válečné porážce. Ti, kteří pochopili, byli umlčeni. Socialista Kurt Eisner ranou z revolveru, katolík Friedrich Vilém Foerster pomlouvačným nactiutrháním, Mathias Erzberger, který patřil k centru, vraždou. A německý lid byl vydán romantické lži.

„Tajné spolky“ rostly rychle a hromadně jako jedovaté houby. Jeden ze spolků se jmenoval „Svaz Blücherův“. Jeho duchovním vůdcem byl soukromý docent, dr. Arnold Ruge. Jaký oplzlý vtíp německých dějin! Tento pán je totiž přímým potomkem onoho d r u h é h o dra Arnolda Rugeho, který v polovici 19. století vydával spolu s Karlem Marxem velmi revoluční „Deutsch-französische Jahrbücher“. Naproti tomu Arnold Ruge II. tvrdil r. 1922 docela veřejně: „Každý národovec musí si vzít na mušku jednoho Žida a brzy udeří hodina, kdy každý dostane přidělena svého muže, aby ho oddělal“. Inu, jak už takový novoněmecký vysokoskolský učitel mluvívá.

Takovou ideologií vedl pan Ruge „Blücherův svaz“. Ale spolek mu nebyl ještě dost tajný. Založil v něm proto novou, d o c e l a tajnou organizaci — „Starogermánské pokrevní bratrství“. To byla fema svazu. Jeden z jeho nejbližších „pokrevních bratří“ — nějaký čas také soukromý tajemník — byl chudák Baur.

Narodil se r. 1902. V „nacionální politice“ uvízl jako dvacetiletý, když pomáhal k útěku Rathenauovým vraždám. S takovým vyznamenáním přišel za několik měsíců do Mnichova jako pověřenec pověstné organizace „Consul“, kterou založil ještě pověstnější kapitán Ehrhardt. V Mnichově se Baur

stal členem 20. roty nacionálních socialistů. Hned potom chystá se zabít socialistického vůdce Filipa Scheidemanna, je mnichovskou policií zatčen — ale nikoli potrestán, ačkoli ho stíhala zatykačem již za pomoc při zavraždění Rathenaua. Byl jenom „vypovězen“. Zůstává samozřejmě v Mnichově dál a policie se o něj nestará. Koncem roku 1922 vstupuje do „starogermánského pokrevního bratrstva“ a do „Blücherova svazu“. To je poslední štače.

Začátkem roku 1923 chtěl Ruge za tajemné francouzské peníze provést puč proti „vládě zrádců“. Baur byl do všeho zasvěcen. Z nějakého důvodu začali Ruge a další tři spiklenci (bratři Bergerové a nějaký Zwengauer) Baura podezírat, že je chce zradit. 18. února 1923 ho soudili femovým soudem a vynesli rozsudek smrti. Baur nic netušil. 19. února byl vylákan z bytu a zaveden nejdřív do místnosti „Blücherova svazu“. (V demokratickém Mnichově měly tyto „tajné spolky“ své sekretariáty na vznešené hlavní třídě a vývěšní štíty u vchodu.) Dole čekalo auto, které mělo Baura odvézt — namluvil mu to Ruge — k „nebezpečnému podniku na severu“, kde se prý připravuje „tajná nacionalistická akce“. Nikdo neměl mít u sebe legitimace a dokumenty. Baur odevzdal svoje a vstoupil do auta. Vůz jel podél Isery. Na osamělém místě zastavil, Zwengauer střelil Baura do hlavy a hodil pak jednadvacetiletého hochu do řeky.

Vražda byla odhalena. 27. srpna 1923 stojí dr. Ruge, Zwengauer a bratři Bergerové před soudem, obžalováni z vraždy. Původce Ruge dostal rok vězení. Jan Berger byl odsouzen k 6 měsícům, Ernst byl osvobozen. Přírný pachatel Zwengauer byl formálně odsouzen k doživotnímu žaláři, ale 1. října 1924 (tedy po 14 měsících) dopraven do městské nemocnice, odkud ovšem 6. listopadu „uprchl“, aby pak žil docela veřejně u svých rodičů. Bavorská policie ho nemůže najít. „Pokrevní bratr“ Berger, který organizoval útěk, dostal 3 měsíce vězení.

Taková je historie femové vraždy, spáchané na Baurovi, která umožňuje studovat všechny podstatné jevy femové vraždy vůbec.

Utkvělá myšlenka a femová vražda.

Především: oběť a pachatelé nejsou řemeslní vrazi z povolání, nýbrž většinou rozčilení mladí lidé. V normálních dobách stali by se řádnými občany, v nejhorsším případě pacienty psychiatrické kliniky. Ale dostali se do doby, která zavírá psychiatry a bláznům dovoluje, aby hýřili posedlostmi. Když měl někdo dříve utkvělou myšlenku, byl izolován. Kdo takovou chorobou trpí dnes, má velké vyhlídky na politickou kariéru.

Záleží právě na „utkvělé myšlence“. Neboť Evropa onemocněla sklonem k „idee fixe“. Romantický primitivismus se totiž vyznačuje pohotovostí protrhnout na jediném místě celou nesmírně složitou síť vzájemných vztahů mezi příčinou a následkem, mezi ideou a realitou. „Žid je vinen.“ Nebo: „Monopolní kapitál je vinen.“ Nebo: „Vinu má kominternu.“ Nebo: „Trockisté jsou vinni.“ Nebo: „Vina padá na svobodné zednáře.“ Nebo: „Dohoda je vinna.“ Nebo: „Zrádci jsou vinni!“ Z takového romantického primitiva může být zásadní vegetarián právě tak jako femový vrah — a rozhoduje o tom více nebo méně náhodný způsob, kterým se nemocný střetává se světem. Infekce je stejná: sklon redukovatí obraz celého světa na jediný nepatrný výsek a to s vírou, že všechny lidské bolesti a svízele se dají vyléčit s jediného hlediska.

Jen lidé, kteří onemocněli takovým zúžením osobnosti, mohou být schopni zavraždit člověka bez osobních afektů,

bez soukromého důvodu, jednoduše na rozkaz nějaké tajné instance. Pro takové lidi je mravní zákon docela změněn. Protože patří k společnosti, která ví „naprosto přesně“, kdo má vinu na všem, jsou zbaveni jakéhokoli vlastního zpytování svědomí a rozumu. Za ně zpytuje svědomí nějaký „vůdce“ a on také přejímá — stále znovu to slyšíme a odevšad — veškerou odpovědnost před bohem, lidmi a dějinami.

Okolnost, že páni femové vrazi bývají také dobře zaplacení, nemá nás svádět k povrchnímu úsudku: „Bože, zjednaní vrazi, nic jiného!“ Je pravda, že femové vrazi dostávají často mnoho peněz, a je také pravda, že fašismus může být často zapřažen do vozu osobních zájmů finančně mocných kapitalistů. Ale v obou případech je to jen malá část pravdy. Důležitější je prozkoumání podstatného zjevu: že a proč jsou miliony lidí u vytržení a nadšení „vůdci“, kteří jsou „lokaji monopolního kapitálu“. Proč v naší době schvalují nebo dokonce sami provádějí bez výčitek svědomí vraždy lidí, kteří by se v obyčejných dobách nebyli stali obyčejnými vrahy ani za nejlepší odměnu.

Účel světí prostředky.

Činí tak, protože se domnívají, že jim patří „jediná pravda“ a cítí za sebou totalitní „ideu“, která je zbavuje jakékoli vnitřní odpovědnosti a pochybnosti. Svět, který má pro zdravého člověka tisíc účelů, má pro ně účel jediný. A ten světí prostředky. „Správné je, co prospívá německému národu“ (nebo straně; nebo Blücherovu svazu; nebo rasové čistotě), poněvadž pro nemocného nic jiného neexistuje. Ani pochybnosti, ani jiná pravda, ani žádný jiný projev lidského života. Pro něho vůbec neexistuje jiné mínění, ani obecná nebo dokonce věčná mravnost. Z takového zmrzačení světa na jedinou utkvělou představu vyrůstá femová vražda. Je to justice romantického primitivismu.

Ale musí mít ještě něco: vědomí nebo víru, že patří k vítěznému táboru.

Řekli jsme již, že femové vraždy páchají vždy organizace, které jsou úzce spojeny s vládnoucími skupinami svého nebo cizího státu. To má své příčiny. Lidé, o nichž mluvíme, nejsou totiž vůbec osobnostmi — třeba vystupují velmi „čile“. Hledají útočiště v anonymitě „idey“, pro kterou vraždí, právě proto, že by vůbec nemohli existovat, kdyby byli ponecháni vlastní odpovědnosti, vlastnímu svědomí a vlastnímu rozumu. Mají pocit jistoty jen tehdy, slouží-li věci, která je „potvrzena“ mocí. Musí být vždy blízko moci, i když to není vždy moc ve vlastním státě. Člověk, který je schopen život prožít nebo nasadit po boku těch, kteří prohřávají, může snad ze zoufalství nebo z politické zkřivené představitosti provést demonstrativní atentát, ale nemůže se nikdy dopustit femové vraždy. Femový vrah musí mít pocit, že je „spolčen s mocí“.

Němečtí femové vrazi mají ten pocit svrchovanou měrou. V pozadí hrůzného divadla německých femových vražd stáli skuteční vládcí také tehdy, když říše byla demokratická. Byla to armáda, justice, správa. I v tomto směru je Baurův případ klasickým poučením proto, že nám předvádí ochotnou policii a „mírné“ soudece. Za docentem Rugem vynořují se tajemné kruhy říšské obrany, o kterých nikdo nikdy nahlas nemluvil.

Krevní oběť na oltář zbraní.

2. června 1928 napsala konservativní „Deutsche Zeitung“ v Berlíně: „Fema! To je projev proti organizované zemězradě a odpírání vojenské služby!“ To byl hlas, který promluvil za vládců „demokratického“ Německa a vyslovil hlasitě a hymnický, čím se ve skutečnosti již dávno řídili — všichni ti vůdcové říšské obrany, „nacionalní“ soudci, zemští radové ve

Macbeth jako detektivka

Anglický autor David Baird vydal minulý měsíc jednu z nejoriginálnějších detektivek: zpracoval Shakespeara Macbetha s přesným použitím všech motivů dramatu, tak, jak by „stopy pachatelů“ vyšetřoval moderní detektiv-amatér. Nikoliv pro nápad samotný, nýbrž pro to, co je na něm typického pro poznání anglického ducha a anglického intelektu, jenž zbavuje příběh Macbethův svým humorným racionalismem jakékoliv mystičnosti, přinášíme volnou transkripci této knížky.

Jsem hostem ve Skotsku.

Dovolte, abych vám vyprávěl, co se oné noci sběhlo, — vím, že se o tento příběh zajímáte. Byl jsem tehdy, když se ona hrozná vražda stala, na zámku jako host a lékař rodiny. Měli jsme večer nádherné diner, po němž jsem brzy vystoupil do hostinského pokoje a snažil se usnout. Neměl jsem však klid. O půlnoci jsem slyšel hlasy dvou mužů. Pak se mi zdálo, jako bych zaslechl hlas zvonu anebo ránu na gong. Již se počínalo šerit, když mne vzrušil hluk padajícího zdiva, — znělo to tak, jako by se byla zbořila část komínu. Pak jsem slyšel znovu a znovu záhadné klepání, jakoby i jiní byli vyrušeni čimsi podivným, co se této noci v opuštěném zámku dalo. Chystal jsem se již vstát a podívat se, co se stalo, — ale klepání přestalo a dole bylo zase ticho.

Bylo jitro, když jsem se probudil zvukem hlasitého klepání na jižní bránu. Oblékl jsem se, a náhle zazněl divoký, skoro šilený pokřik po celém zámku. Ze zmatku hlasů a rychlých kroků jsem vytušil, že se stalo něco hrozného. Běžel jsem k východnímu schodišti a tam jsem se dověděl strašnou zvěst, že král byl ve spánku zavražděn.

Dole na schodišti stál Macduff. Přišel jsem právě ve chvíli, kdy Lady Macbethová sestoupila se svých komnat a ptala se, proč se vlastně zvoní na poplach. Macduff však se bál podat jí zprávu. Teprve když přiběhl Banquo, vyprávěl mu Macduff všecko. Tu se již také vrátili Macbeth a Lennox, kteří při nastalém poplachu pádili do pokoje králova. Vrátili se odtud, a já stál vedle nich a naslouchal jejich vyprávění. Dověděl jsem se, že Macduff měl jít do králova pokoje na stráž. Tak se stalo, že Macduff se první dověděl o strašlivé vraždě.

Pádl chodbou až na dvůr, aby svolal všechny hosty a zejména aby podal zprávu Macbethovi. Zatím co hlasitě volal zvon na poplach, odvedl nás Macduff do pokoje, kde ležel mrtvý král.

Král byl zavražděn.

Král byl probodnut dýkou. Jeho vlastní strážci ho zabili. Nebylo na tom zločinu nic tajemného. V jejich pokoji ležely ještě jejich zakrvácené dýky. Také jejich tváře byly zakrvácené. Měli ve tvářích výraz ohromení, — všechno prozrazovalo, že byli přistiženi dříve, než mohli uprchnouti nebo zakrýti stopy svého zločinu. Tito ničemoví však už nemohli býti zde na zemi voláni k odpovědnosti: ve svém strašlivém hněvu a v zoufalství, že tato ničemná vražda milovaného krále zneuctila jeho vlastní dům, zabil Macbeth ničemné strážce vlastní rukou.

Chápal jsem jeho čin, neboť jsem byl touto zradou také upřímně pobouřen. A nedivil jsem se, že má pacientka Lady Macbethová při této zprávě málem omdlela, takže jsem byl nucen sám ji doprovodit k lůžku.

Když jsem se vrátil, zastihl jsem tu skupinu vévodů a jiných šlechticů, kteří s ponurou tváří rozmlouvali o tom, co se stalo. Viděl jsem však v jejich tváři odlesk ještě něčeho jiného, než hrůzy. Pozoroval jsem na nich

správních úradech, bavorští policejní důstojníci. To byli lidé, kteří měli skutečnou moc. Ministři byli jen pro ozdobu.

Od prvního dne míru měly velké davy německého lidu utkvělou myšlenku: zbraně! Dokud bylo Německo ve zbrani, zůstalo vítězem. Pak zrádci ve vlastním táboře vydali zbraně. Bude-li Německo opět ve zbrani, zvítězí a nyní už definitivně, protože zrádci budou předem vyhlazeni. Tyto tři věty obsahují příčinu, průběh a symptomy německé choroby. Jen takový primitivismus může vysvětlit, co se v Německu stalo a děje. Objasňuje i femové vraždy.

Všechn materiál o femových vraždách dokazuje naprosto jasně jejich zásadu: cílem, který převyšuje všechno a překonává i zděděné mravní pojmy, je právě nové vyzbrojení Německa. Tento cíl posvěcuje všechny prostředky. Každý, kdo cíl porušuje nebo dokonce „zrazuje“, propadá nemilosrdně femě. Myslí se jen na zbraně. Jim patří všechny city, sny a láska. Sklady zbraní jsou nejsvětějším oltářem tohoto náboženství. A na těch oltářích se přináší i oběť krevní.

„Zrádci propadnou femě!“ — to není vymyšlený název knihy, nýbrž doslovně 11. paragraf ve stanovách organisace „Consul“, která byla pod značkou „O. C.“ střediskem tajné spiklenecké činnosti v Německu. Založil ji kapitán Ehrhardt (nazývaný „Consul“), důvěrník „černé říšské obrany“, miláček všech nacionálních úřadů, hrdina svazové mládeže. Když byl vypátrán úkryt Kerna a Fischera, kteří zavraždili Rathenaua a měli být zatčeni, padl Kern v přestřelce s policií a Fischer sám se zastřelil. Poslední slova umírajících mladíků zněla: „Ať žije Ehrhardt!“

To všechno žije (a někdy umírá) v neskutečném, kuliosovém světě, který je nám nepochopitelný: ve světě totalitní utkvělé myšlenky. Naše argumenty k němu neproniknou, naše mravní pojmy a střízlivé moudré vědomosti o realitě jsou mu cizí. Má naprosto jiná měřítko a sudidla. Ať nikdo nevěří, že je onen svět obydlen pouze několika pološilnými mladíky. Bydlí v něm statisíce tlustých měšťáků, učených profesorů, zdatných pačourů, věrné matky, solidní, malí lidé. Když zavraždili Schulz a Tilessen katolického ministra Erzbergera a „prchali“ triumfální cestou celou německou republikou, živily se tucty podvodníků tím, že se v „nacionální“ společnosti vydávaly za Erzbergrovy vrahy. Došlo to tak daleko, že „Völkischer Kurier“ — jeden z nejradikálnějších nacionálních listů dne 17. března 1925 varoval:

„Každé město mezi Athénami a Angorou má dnes vlastní svého ‚erzbergerovského vraha‘ a protože počet hloupých a nekritických převyšuje pouze armáda dobromyslných, je velmi výnosné každé počínání, které zneužívá jména Schulzova a Tilessenova.“

A zejména nyní! Dnes jsou tato jména vytesána do úředních německých čestných desek!

Nikoli, femové vraždy nejsou gangsterství. Jsou nevyhnutelným vnitřním důsledkem onoho totalitního duševního stavu, který teď ovládá některé evropské země. Takový duševní stav rozděluje celý svět na dvě části: vlastní je dokonale dobrá a druhá dokonale špatná. Domnívá se, že má výlučně pravdu a považuje všechno ostatní za ničemnou lež mystického „spiknutí proti nám“. Z takového duševního stavu, ve kterém duševní mnohotvárnost lidských myšlenek se zploští na ideje fixe — vyrůstá femová vražda jako nutný důsledek. Kdo již nedovede (nebo ještě nedovede) plodně pochybovat, věří, že ovládá celou pravdu. Kdo se domnívá, že má „celou pravdu“, není schopen diskuse. Kdo je neschopen diskuse, nezná svědomí. Kdo nemá svědomí, vraždí.

Femová vražda bude Evropu trápit a prznit tak dlouho, dokud národy vydrží býti „totalitní“.

i překvapení a hluboký neklid. Opakovali si mezi sebou otázku, z čího podnětu tito vrazi asi jednali? Koho by byli prozradili jako svého pána a svůdce — kdyby jejich ústa nebyla přinucena k mlčení? Škoda, že Macbeth ve svém spravedlivém hněvu je zbavil povinnosti státi před světskou spravedlností.

Ve velké hradní halle se sešli všichni šlechtici k poradě. I mne pozvali. Dříve však, než se na něčem mohli usnésti, se zjistilo, že královi synové si dali věsti ze stáji koně a bez jakékoliv zprávy uprchli ze zámku. Byli jsme všichni ohromeni. Nečekali jsme, že tak rychle se objeví stopa, jež by mohla vésti k zjištění toho, kdo k této hrozné vraždě dal návrh. Byli to opravdu oni?

Podrobné zjištění bylo třeba odložit pro věci důležitější: Skotsko potřebovalo nového krále. Všichni jsme hlasovali pro Macbetha. Dosazení nového krále přineslo všem tolik práce, že nikdo neměl ani kdy o této vraždě dále přemýšlet. Jedině já sám jsem měl možnost všimnouti si věci blíže.

Na místě činu.

Mou povinností lékaře bylo připravit mrtvé tělo k pohřbu. Odešel jsem do pokoje, kde ležel zavražděný. Vyšetřil jsem mrtvolu a zjistil, že byla pokryta množstvím hlubokých ran a že smrt způsobila veliká ztráta krve. Již když jsem mrtvolu po prvé spatřil, podíval jsem se zblízka na hlubokou ránu, která prorazila královu hrud těsně pod hrdlem. Již tato rána samotná postačila k zavraždění. Vrah však ve své zvrhlé vášni posypal celé tělo ještě množstvím hrozných bodných ran. Podle stavu seslé krve a stavu mrtvoly jsem soudil, že král v této chvíli, kdy ho vyšetřuji, je asi šest hodin mrtev. Teď je osm hodin ráno.

Především jsem se jal smývat s těla mrtvého krále tyto hrozné spousty krve. Při tom jsem si všiml, že na prsou, kde vytrysklo krve nejvíce, tento proud ještě úplně nezaschl. Budilo to dojem, jakoby někdo byl ránu utřel. To mne velice překvapilo, neboť jsem docela určitě slyšel, že nikdo se královny mrtvoly dosud nedotkl, a poněvadž jsem určitě zjistil, že po oné strašné ráně se král Duncan sám už jistě nemohl pohnouti.

Pak jsem prohlédl mrtvé sluhy. Leželi ve svém pokoji na lůžkách a jejich těla byla poseta ranami dýkou. Na jejich tvářích byly velké krvavé skvrny: to nemohla býti krev z jejich ran. Zdálo se, jakoby krev zasaženého krále těmto zrádcům byla vstříkla přímo do tváře. Na zemi ležely poháry, z nichž patrně večer pili. A na jejich primitivních lůžkách ležely jejich nahé dýky, strašné svědectví jejich zločinu. Byly pokryty vrstvou zaschlé krve.

Dýky. Použili jich tito zbrojnoši k zabiti krále ještě před tím, než se opili, nebo byli již tak zpití, že sotva měli tušení o tom, co činí? Nebylo mi to jasné. První dohad se mi nezdál pravděpodobný, neboť pak by patrně po činu byli ihned uprchli. A ani druhý dohad se mi nezdál správnějším: tak, jak tu leželi, nezaujímalí polohu, kterou obyčejně zaujímají neovládající se opilci.

Vzal jsem dýky a prohlédl jsem si je zblízka. Byly pokryty zaschlou krví až k rukojeti. Byl tedy král zabit dvěma dýkami. Bylo to podivné: proč nestačila jedna? Snad se zavázali spáchat čín společně a oba vzíti na sebe stejnou vinu.

Měl jsem při pohledu na dýky nepříjemný pocit, jako by ti ničemové je tu nechali úmyslně ležeti, aby svědčily o jejich vině. Vždyť žádná dýka, která byla právě vytažena z rány, nemohla býti tak potřísněna shora až dolů.

Stopa.

Splnil jsem svou povinnost lékaře, nepřestal jsem však o hrozném činu přemýšlet. To už tak bývá zvykem lékařů, všimati si příznaků a přemýšlet o hlubších důvodech věci.

Všiml jsem si, že k pokoji, v němž spávali oba strážci, vedla dlouhá chodba. Jejím středem se táhl koberec, vpravo i vlevo bylo viděti kamennou dlažbu. Zatím co jsem se v myšlenkách procházel touto chodbou a díval se na podlahu, všiml jsem si kapek krve, které vedly z pokoje vojáků po celé délce chodby. Tato krev však byla čerstvá, sotva trochu zaschlá. Šel jsem po chodbě za těmito stopami.

Překvapilo mne, že tyto stopy se nenalézaly jen po jedné straně chodby, nýbrž po obou. Na některých místech bylo těchto kapek nápadně více. Tomu jsem nerozuměl. Je pravděpodobno, že oba strážci po vraždě krále běželi s dýkami, z nichž ještě kapala krev. Proč však neutekli chodbou, proč se vrátili na svá lůžka, na nichž je našel Macduff? A proč tu nechali dýky na polštářích? Byli si přece vědomi toho, že jejich zločin nezůstane bez trestu. Proč se tedy vraceli a tak otevřeně tu dýky nechali?

To však nebyla jediná záhada, jež se mi objevovala. Každý ze zrádných vojáků držel patrně dýku v pravé ruce a krev stékala s jeho potřísněné pravice. Jak to, že tyto stopy na chodbě vedly jedna podél pravé a druhá podél levé stěny?

Či byla tato stopa snad způsobena zbraní Macbethovou? Jak bylo možné, že se tu nenašel nikde jeho pohozený meč a jak je možné, že stopy zůstaly po obou stranách chodby?

To všechno se mi zdálo velice nejasným. Případ byl příliš záhadný, takže jsem se snížil dokonce i k tomu, nenápadným způsobem se zeptat služebnictva, co o celé věci ví.

Osudný nápoj.

Především tu byla důležitá výpověď Macbethova sluhy. Sděлил mi, že ho jeho pán poslal večer k Lady Macbethové s žádostí, aby připravila pro tuto noc nápoj a aby dala znamení zvonem, až tento nápoj bude hotov. Při tom jsem si vzpomněl, že jsem skutečně této noci asi ke druhé hodině slyšel hlas zvonu. V tuto chvíli byl tedy nápoj připraven.

Dověděl jsem se také, že krátce před tím Banquo odešel od krále a bavil se ještě chvíli na terase s Macbethem, kterému tedy bylo známo, že král šel spat.

Konečně jsem se snažil objasnit si podivné chování obou zločinných králových strážců i jejich smrt. Jak je to možné, že se Macbethovi vůbec nebránili? Jak to, že jsem nenašel žádné stopy, které by svědčily o nějakém zápase?

Nebo snad přece spáchal vraždu někdo jiný? Nebylo by možno, že by opilí strážci byli neslyšeli, že ke králi se blíží vrah? Byla přece bouřlivá noc a za skučení vichřice snadno mohli přeslechnouti cizí kroky.

Když však tito strážci byli ráno překvapeni a přemoženi, musil přece býti způsoben lomoz? Nic takového nebylo slyšeti. Také v noci jsem neslyšel zvuk žádného zápasu, ačkoliv jsem náhodou právě bděl a dával pozor, co se děje.

První dohad.

Tímto přemýšlením jsem došel asi k tomuto zkonstruování události:

Krále nezabili oba strážci, udělal to někdo jiný. Tento vrah krále Duncana nejprve vstoupil k oběma sluhům, kteří, což je nápadné, spali. Vyňal jejich dýky z pochev, potřísnil je krví a postříkal jí také oba tvrdě spící strážce na tvářích i na rukou. Celý tento čin měl za účel svaliti podezření královny vraždy na někoho jiného.

Pak vrah spáchal hrozný čin, zabil krále. V hrůze nad svým skutkem prchal chodbou, s jeho dýky mu kapala ještě krev. Tak vznikly krvavé stopy podél jedné stěny. Tu si vrah ještě jednou vzpomněl na oba strážce. Abych si vysvětlil krvavou stopu podél druhé stěny, musím souditi, že v této chvíli vrah králův běžel ještě jednou do pokoje obou strážců, zabil je a pak se stejnou cestou opět

vrátil. Když běžel zpět, způsobil krvavou stopu podél druhé stěny.

Jak si však vysvětliti záhadné chování obou strážců, jak porozuměti tomu, že se ani nepohnuli? Jak především je možné, že nepostřehli, že k nim vrah vstoupil, že jim vzal jejich dýky, potřásl je krví a pak je ještě samotné po tvářích také postříkal? Jak se mohl vrah všeho toho odvážiti, jednati tu s takovou jistotou a takovou rychlostí bez obavy, že se strážci probudí?

Rekonstrukce.

Z tohoto pomalého dohadování a vmýšlení do situace vrahovy jsem dospěl k názoru, že celý čin mohl býti spáchán pouze za jednoho předpokladu: ten, kdo zabil krále, mohl svůj čin spáchati pouze tehdy, mohl-li se spolehnouti na to, že oba hlídači spí naprosto tvrdě. Na jejich pouhou opilost nebylo spolehnouti.

Vzpomněl jsem si na prázdné poháry, které byly nalezeny u obou strážců. Zde jim patrně byl nastražen nápoj, který způsobil jejich tvrdý spánek. Nápoj byl smíšen s uspávacím prostředkem, jak jsem mohl zjistit čichem.

Tak se mi dostalo do mého dohadu nejdůležitějšího článku. Měl jsem teď rekonstruován čin v celém průběhu. Pachatel zabil krále a chce vzbudit zdání, že čin spáchali sluhové. Potřásl jejich tváře a dýky krví. Nemusi se naprosto obávat toho, že by mohli procitnouti. Oba tu leží jako omráčeni, takže může klidně tásati jejich dýky a pak spáchat hrozný čin.

Tato okolnost, že vrah dal sluhům vypít uspávací nápoj, svědčí o tom, že pracoval podle dobře promyšleného plánu. Vražda krále Duncana byla pečlivě připravena. Zatím co však prováděl svůj čin, byl vrah překvapen. Vyběhl se zbraní na chodbu a opět se vrátil. Tím způsobil krvavé stopy na chodbě.

Tím měl jsem uzavřen řetěz důkazů, jak se asi skutek stal. Neměl jsem však dosud nejmenší stopy, kdo tento skutek učinil. Věděl jsem jen ze zpráv Macbethova sluhu, že *Lady Macbethová* této noci vařila nějaký nápoj a vyrozuměla svého manžela znamením. Jak je to možné, že tato *Lady* v tak pozdní hodinu sama vaří nějaký nápoj? Dohad, že ona je ve spojitosti se strašným skutkem, nechtěl mi na mysl. Tak se také stalo, že nějaký čas minul a nemohl jsem hrozně pravdě pohlédnouti do tváře.

Věštkyně.

Poněvadž jsem se těšil přízni krále Macbetha i královny, zůstal jsem i po jejich dosednutí na trůn na zámku. Po celou tu dobu se už o vraždě starého krále Duncana nemluvalo a bylo to spíše náhodou, že jsem se k této věci ještě jednou vrátil.

Mluvil jsem s *Banquem*, přítelem Macbethovým, jenž mi vypravoval, jak jednou spolu se vraceli ze severu z vítězné výpravy a jak u cesty potkali tři věštkyně, které Macbethovi prorokovaly, že se stane králem, a *Banquovi*, že králové vzejdou z jeho pokolení. *Banquo* si často na to vzpomněl, jak se první část tohoto překvapivě-

ho proroctví opravdu splnila. Mně se věc nezdála nijak záhadnou, poněvadž podobných věštkyň bývalo po kraji mnoho, a co už mohly ctižádostivým šlechticům prorokovati příznivějšího, než královský trůn.

Věděl jsem, že tyto staré ženy, kterým lidé říkávali „čarodějky“, byly stařeny žijící v bídě z toho, co vyžebrały a co jim hloupí lidé dali jako odměnu za jejich domnělá „proroctví“. Aby spíše na prosté venkovany působily tajemným kouzlem, sídlily na opuštěných místech a věštivaly nad hořícím ohněm.

Nešířil bych se o nich tolik, kdybych při náhodné cestě na divokém vřesovišti s oněmi třemi starými dámami, o jejichž proroctví mi kdysi vyprávěl *Banquo*, se byl náhodou nesetkal. Seděly na ponurém místě a ohřívaly si staré údy u ohně, hořícího pod kotlíkem, zavěšeným na třínožce. Uhádl jsem, že to je patrně ten záhadný hrnec, z něhož, jak pověřiví venkované věřili, vyprávějí budoucnost. Jedna ze starých dam se objevila a brzy přišly také obě další, které se svými bezzubými ústy a s vyzábělými rukama nevypadaly věru nějak lákavě.

Nedal jsem najevo, že celá ta tajemná dekorace na mne mnoho nepůsobí, a sledoval jsem, jak všechny tři horlivě počaly přikládati pod kotlík, zadávaly se do jeho par a pak kladly prsty na ústa, abych tu nemluvil hlasitě. Byly však samy mou návštěvou ustrašeny a teprve, když jsem jim dal almužnu, podařilo se mně je uklidniti a přiměti k tomu, aby mi zazpívaly některé ze svých písniček. Byly to staré národní balady, z nichž jedna zněla takto: „Světlo je tmou a tma je světlem, — světlý je den a den je noc, — krvavý čin a dýky dvě — strážce spějí a král je zabit.“

Jak snadno pověřivý posluchač by mohl takovou píseň aplikovati na vraždu krále Duncana.

Psychologický závěr.

Zpívaly také trojzpěvem jiné verše staré písničky, jejíž text mne zajímal. Zde se písnička ptá, zda „dokázat čin bys správně chtěl? Bdíci ve snu poví jak se to sběhlo“. Zajímal jsem se o tyto verše čistě jen pro jejich psychologický obsah, poněvadž prozrazovaly, že neznámí autoři z lidu, vyslovují někdy zajímavé pravdy o našem životě, zajímavé pravdy, které se osvědčí i při prozrazení leckterého zločinu. Tak tomu bylo i v případě zabití starého krále Duncana.

A tak se také stalo, že všechny důkazový materiál, který jsem si snesl sám pozorováním různých okolností při vraždě starého krále Duncana, se dočkal nečekaného potvrzení. To, co jsem se neodvážil vysloviti, bylo pravda: vraždu spáchala *Lady Macbethová* společně se svým manželem, ze ctižádosti, aby se *Macbeth* dostal na královský trůn. Celý plán, jak se od této doby dosud nepokročil v metodách zajímavějších zločinů ani jinak nedá čekat, nebyl ovšem příliš složitý, ani zajímavý. Zajímavě však je, že můj dohad byl plně potvrzen tím, že *Lady Macbethová*, která trpěla porušením duševní rovnováhy a nespavostí, chodila v noci po chodbách zámku a hlasitě vyprávěla, jak se všechno sběhlo. Mnoho se o tom po kraji mluvilo a ta historie by si opravdu zasloužila, aby jednou z ní někdo udělal slušný divadelní kus.

Mladí mohou nejlépe užít výhry v třídní loterii -
Mohou vybudovati i zlepšiti si existenci!

TISÍCE KRÁSNÝCH PŘEDMĚTŮ - **KAREL KELLNER V PRAZE**
TISÍCE KRÁSNÝCH DÁRKŮ!

zřídil na Václavském náměstí č. 25 na nároží paláce pojišťovny Generali, nové vzorné papírnicktví, které je svou vnější i vnitřní úpravou, neméně však svým vynikajícím výběrem zboží skvělou pozoruhodností Prahy. Jakostní spolehlivá zlatá pera, jemné dopisní papíry vybraného vkusu a jiné papírnické zboží pro každou potřebu.